

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Forsøg til en Fremstilling

17

af den latinske

Declination og Kjønslære.

Brudstykke af et Manuskript,

udgivet som

Indbydelseskraft

til

den offentlige Examen i Randers lærde Skole

i September 1841

af

D. Dørgen,

Skolens Rector.

Kjøbenhavn.

Frykt hos Directeur Jens Gøstrup Schultz,
Kongelig og Universitets Bogtrykker.

Det Brudstykke, som her leveres, skulde jeg ei have besluttet mig til at udgive, dersom ikke en Omstændighed, som jeg havde forset at beregne itide, havde berøvet mig den Tilfredsstillelse, at kunne indbyde til vor Skoles offentlige Examen ved et Arbejde af andet Indhold. Ei heller har det kunnet være mig en behagelig Beskjæftigelse, til nærværende Brug at revidere en Deel af et Manuskript, som er, og nu maa vedblive at være ufuldendt. Det er nemlig bekjendt, at en latinsk Skolegrammatik af Hr. Professor Madvig med det Første vil see Lyset; og saa hjært det end vilde have været mig, om Forholdene havde tilladt mig at fuldende et Forsøg, hvilket jeg i sin Tid behandlede med en Varsomhed, der var for angstelig og noieregående til ikke at hindre Arbejdets tilhørlige Fremgang, saa lidet kunde jeg nu, efter modent Overlæg, være tilbøielig til at concurrere med en Forfatter, der upaatvibseligen vil have vidst at løse den foresatte Opgave med al den Sikkerhed og Giendommelighed, som hans udmærkede Lærdom og Skarpsindighed berettiger til at vente. Jeg her imidlertid, førend jeg forlader dette Anliggende, benytte den givne Leilighed til at takke de Mænd, der have stjenket de af mig tidligere udgivne Prover deres velvillige Opmærksomhed. Nævnlig har Hr. Biskop Fogtmann Krav paa min Erkjendtlighed for de velgrundede og belærende Bemærkninger, hvilke han har været saa god ved privat Meddelelse at tilstille mig;

og ligesom en kortere Anmeldelse af Hr. Adjunct Trojel i "Lidskrift for Litteratur og Kritik" 1840 indeholdt flere vigtigere Berigtigelser, saaledes paaskønner jeg særdeles den grundige og udførligere Recension, som i samme Lidskrift for 1839 er leveret af Hr. Mag. Wefenberg. Naar sidstnævnte hæderlige Recensent stilles fra mig med det Ønske, at jeg i mit Æmbede "maa vinde Frihed til snart at fuldende mit Arbejde, og give det, hvoraf allerede nu det Allermeste er meget godt, den sidste Politur," da tør jeg vel, efter en saa ærefuld Dom over mit Forsøg, uden Ubestedenhed bedkjende mig, at jeg ret meget har deelt hans velvillige Ønske; men jeg har overhovedet tilegnet mig den fornødne Resignation til, hvis det saaledes skal føie sig, at give Afkald paa Forfatternavnet, og jeg erkjenner, at der allerede er givet mig Meget af Forsynet, naar det alene maatte lykkes mig indenfor Skolens stille Kredss at stifte sandt Gavn for alle dem, hvis Vel og Ære er min og mine Medarbejders Betsignelse.

Alt jeg i det ubetydelige Brudstykke, som indeholdes paa de følgende Blade, vilde under andre Omstændigheder have foretaget ikke saa Forandringer saavel i Enkelthederne som i den hele Anordning, og at det i sin nærværende Skikkelse neppe vil finde nogen strengere Recensent end Forfatteren, er en Øttring, som jeg ikke kan undlade at tilføie.

København den 8de August 1841.

B. Borgen.

---

§ 1.

Substantivernes genus.

1. Latinerne henførte enhver Gjenstand, hvad enten den var levende eller livløs, sandselig eller blot tankelig, under et vist genus (Slægt, Køn). Substantiverne have saaledes følgende 3 genera: *masculinum* (Hankøn), *femininum* (Hunkøn), *neutrum* (Intetkøn).
2. Et Ords genus bestemmes enten ved dets Bemærkelse eller ved dets Endelse.

A. Substantivernes genus efter deres Bemærkelse.

1. Masculina ere Benævnelserne paa Mandspersoner, Folkeslag, Handedyr, Maaneder, Vinde og Floder; f. Ex. Iuppiter, Cæsar, consul, pater, Fader, Scythæ, aries, en Bædder, aquilo, Nordostvind, Aprilis, Tiberis, Helicon.

Ann. 1. Maanedernes Navne ere masc. gen., fordi de egentligen alle ere Adjectiver, henhørende til Substantivet mensis, med hvilket de hos gode latinske Skribenter stedsfor forbindes, f. Ex. Kalendæ Ianuariæ, Idibus Decembribus.

Ann. 2. Dgfaa Bjergenes Navne angives i Almindelighed som masculina; dog, naar mons ikke staaer derved, retter genus sig efter Endelsen.

Undtagelser.

- a) Nogle Substantiver, som ei oprindelig, men kun uegentligen bruges om Mandspersoner, beholde det genus, som tilkommer

dem efter Endelsen, f. Gr. operæ, Arbejdere, auxilia, Hjælpe-tropper, mancipium, en Træl.

- b) Nogle **Floders Navne** ere feminina, tildeels formedeft beres Endelse, f. Gr. Styx, Lethe, Albula, Allia, Duria, Matröna, Sagra og endnu flere hos Digterne.

Nogle barbariske Floders Navne forekomme ogsaa som neutra, f. Gr. Elaver, Iader, Muthul.

2. **Feminina** ere Navne paa **Dvinder** og **Hundyr**, **Lande**, **Der**, **Stæder**, **Træer**, **Værter** og **Udeltene**; f. Gr. Iuno, Dido, regina, mater, capra, Ægyptus, Salamis, Corinthus, cedrus, papyrus, sapphirus.

Ann. Ogsaa de græske diminutiva neutra paa ium, naar de bruges om **Fruentimmer**, ere feminina, f. Gr. Phanium, Glycerium.

Undtagelser.

- a) Af **Landes Navne** ere masculina: Boporus, Isthmus, Pontus og Hellespontus; neutra ere de paa um og pluralia paa a, f. Gr. Latium, Bactra.

Blandt **Øerne** gives nogle paa um, som ere neutra; ligeledes den ægyptiske Nil- Δ Delta.

- b) Af **Stæders Navne** ere masculina: 1) alle Pluralia paa i, f. Gr. Delphi, Veii. 2) fem paa o: Croto (on), Hippo (regius), Narbo (Martius), Frusino, Sulmo. 3) Tunes, $\epsilon\tau\iota\varsigma$. 4) nogle paa us (gr. *ovs* af *o ϵ is*), gen. untis, f. Gr. Pessinus, Selinus. **Neutra** ere: 1) de paa um eller on, f. Gr. Tusculum, Ilion. 2) Pluralia paa a (gen.-orum), f. Gr. Susa, Ecbatana, Arbela, Leuctra. 3) de paa e og ur af den tredje Declination, f. Gr. Præneste, Tibur. 4) **Indeclinabilia** paa i og y, f. Gr. Illiturgi, Asty, tilfjæmed flere barbariske Navne, som Hispal, Gadir o. a. Argos forekommer som neutrum kun i Nominativ og Accusativ; ellers Argi, -orum.

- c) Af **Træers** og **Væxters Navne** ere masculina: de paa er af den anden Decl., som oleaster, pinaster, og mange paa us, f. Gr. acanthus, amarantus, carduus, dumus, iuncus, scirpus, o. fl.; af 3^{die} Decl.: styrax, ulex, som ogsaa frutex selv. **Ufælte** forekomme snart som masc., snart som fem., f. Gr. cytisus, raphanus, rubus, vepres o. fl.

Neutra ere de paa um efter 2^{den} Decl., f. Gr. balsamum, og følgende af 3^{die} Decl.: acer, baccar, eicer, laser, papaver, piper, siler, siser, suber, zingiber, robur, tus.

- d) Fra *Edelstenenes* Navne undtages nogle masculina af 2^{den} Decl., som *carbunculus*, *opälus*, og i den 3^{die}: *adamas*, *magnes*. *Communia* ere i den 2^{den}: *beryllus*, *chrysolithus*, *smaragdus*; *sardonyx* er oftere fem.

Tvende Slags Substantiva ere her særskilt at bemærke med Hensyn til deres genus: *Communia* og *Epicoena*.

- a) *Communia* ere saadanne, som, fordi de kunne bruges om begge naturlige Kjøen, ogsaa, med samme Endelse, have tvende grammaticalste genera. Til disse henhøre:

1. En stor Deel Personalbenævnelser, der saavel kunne tilkomme mandlige som kvindelige Personer, af hvilke følgende lade sig anføre med meest Sikkerhed: *adolescens*, *affinis*, *antistes*, *artifex*, *auctor*, *augur*, *civis*, *comes*, *coniux*, *contubernalis*, *conviva*, *custos*, *dux*, *heres*, *hospes*, *hostis*, *incola*, *index*, *infans*, *interpreter*, *iudex*, *iuvenis*, *martyr*, *miles*, *municipes*, *obses*, *parens*, *patruelis*, *præsul*, *sacerdos*, *satelles*, *testis*, *vates*, *vindex*.

Enkelte andre Ord, som *exul*, *opifex*, *princeps*, *pugil* o. n. fl., lade sig mindre betiideligen anføre som *communia*.

Anm. Der have nogle Substantiver, som ifølge deres Begreb kunne bruges om begge naturlige Kjøen, en særegen Form for masc. og fem., i det de vel beholde den samme Stamme, men antage en forskjellig Endelse. Disse kaldes *Mobilia*, og endes i fem. enten paa *triv*, naar masc. paa *tor* er afledet af et verb. transit., f. Gr. *victor*, *victrix* (af *vinco*), *inventor*, *inventrix* (af *invenio*), eller paa *a*, naar masc. har Endelsen *us* eller *er* eller en anden Endelse, f. Gr. *coquus* — *coqua*, *magister* — *magistra*, *tibicen* — *tibicina*, *rex* — *regina*, *antistes* — *antistita*. De græske Masculiner paa *tes* eller *ta* have Feminin-Endelsen *tria*, f. Gr. *psaltes* — *psaltria*, *poëta* — *poëtria*.

2. Nogle Dyr's Navne, der forekomme saavel i masc. som fem., efter som enten Hans eller Hunkjønnen ved dem skal betegnes, f. Gr. *hic bos*, *Dren*, *hæc bos*, *Koen*;

saaledes ogsaa canis, lepus, sus, mus, grus, elephantus o. fl., kjendt ved nogle af disse masc., ved andre fem. er brugeligere.

Anm. Ogsaa nogle af disse ere mobilia og have en særegen Form for fem., f. Ex. agnus — agna, cervus — cerva, caper — capra, equus — equa, gallus — gallina, lupus — lupa, leo — lea og leæna, vitulus — vitula. Uden Forskjel i Betydningen bruges saavel Masculinerne coluber, lacertus, luscinius, simius, sem de endnu hyppigere forekommende Femininer: colubra, lacerta, luscinia, simia, hver for sig om begge naturlige Kjøen.

b) *Epicoena* (ἐπίκοινα) ere Benævnelser paa Dyr, som, kjendt de bruges om begge naturlige Kjøen, kun have eet grammaticalst genus, enten masc. eller fem., f. Ex. hic anser, cancer, corvus, lepus, passer; hæc alauda, aquila, felis, aquila, rana. Naar det naturlige Kjøen bestemt skal tilkjendegives, da skeer dette ved Tillæget af Ordene mas eller femina, f. Ex. vulpes mas, vulpes femina.

Anm. Forskjellige fra *Epicoena* ere de saakaldte *Incerta*, der vel bruges baade sem Masculina og Feminina, dog uden at det grammaticalste genus altid udtrykker det tilsvarende naturlige Kjøen, men ofte det modsatte, f. Ex. anguis, dama, talpa, tigris.

3. Neutra ere: 1) alle *Indeclinabilia* (undtagen Mandspersoners og Fruentimmers Nomina propria), f. Ex. manna, gummi. 2) Bogstavers Navne, f. Ex. Alpha, Beta, E longum. 3) alle Ord, der kun betragtes som Ord, uden Hensyn til Betydningen, og, uden at være Substantiver, dog træde i Stedet for saadanne (Imperativer, Infinitiver, Adverbier o. desl., ogsaa hele Sætninger), f. Ex. Roma est dissyllabum; ultimum vale; scire tuum; hoc ipsum diu mihi molestum est; ubi moriari, est incertum. Dog findes Bogstavernes Navne, formes

delst det underforstaaede litera, ogsaa undertiden brugte som feminina.

- B.** Om Substantivernes genus med Hensyn til deres **Endelse** skal handles under hver enkelt Declination.

§ 2.

Numerus. Casus. Declinatio.

1. Substantiverne have i Latinen, som Nomina i Almindelighed, tvende numeri (Talformer): *Singularis*, som bruges, naar der tales om en enkelt Person eller Ting, og *Pluralis*, som tilkjendegiver, at der tales om flere, f. Ex. liber, Bogen, libri, Bøgerne.
2. For at tilkjendegive de forskellige Forhold, hvori et Substantiv kan staae til de øvrige Ord af en Tale, gives i Latinen sex forskellige casus eller **Endeformer**, der vedhænges Ordstammen. Disse ere: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus og Ablativus.

Ann. 1. Hvilke Forholde der udtrykkes ved enhver Casus, læres i Syntaren.

Ann. 2. Nominativus og Vocativus kaldes *casus recti* (uafhængige), de øvrige derimod *casus obliqui*, forbl de betegne et Afhængighedsforhold til et andet Begreb.

3. At forandre et Substantiv efter dets forskellige casus, kaldes at declinere (bøje); og ifølge Casusformernes Forskjellighed har man antaget fem Declinationes (Bøiningformer).

Ann. 1. Hvad der bliver tilovers, efter at Casusendelsen er bortkastet, kaldes Ordets Stamme.

Ann. 2. De Ord, som ei kunne declineres, kaldes *Indeclinabilia*.

§ 3.

Almindelige Bemærkninger over Declinationerne.

1. Neutra findes kun i 2^{den}, 3^{die} og 4de Declination, og have 3 lige casus, saavel i Sing. som i Plur., Nominativus, Accusativus og Vocativus.
2. Vocativus er overhovedet, undtagen i 2^{den} Declination, lig med Nominativus.
3. Acc. Sing. endes, undtagen forsaavidt som Neutra af 3^{die} og 4de Decl. gjøre en Undtagelse, altid paa m.
4. Genit. plur. endes i alle Declinationer paa um.
5. Nom., Acc. og Voc. Plur. ere hverandre lige i 3^{die}, 4de og 5te Decl.
6. Dat. og Abl. Plur. have i alle Declinationer samme Form.
7. Naar et Nomen er sammensat af tvende casus recti, declineres begge Dele, f. Ex. respublica, gen. reipublicæ, Acc. rempublicam o. s. v.; er det sammensat af en casus rectus og en casus obliquus, declineres kun casus rectus, f. Ex. paterfamilias, Gen. patrisfamilias, Dat. patrisfamilias o. s. v.; og er det sammensat af tvende casus obliqui, declineres ingen af Delene, f. Ex. huiusmodi i alle casus.
8. I første, anden og tredie Declination forekomme Substantiver af græsk Oprindelse, hvis Declinationsmaade afviger mere eller mindre fra den latinske og ved særskilte Exempler skal vises.

§ 4.

Første Declination.

1. I den første Decl. gives kun een ægte latinisk Endelse:

a, gen. *ae*, derimod tre græske: *ē*, *ās* og *ēs*.

Sing. Nom. *mensa*, Gen. - *ae*, Dat. - *ae*, Acc. - *ām*,
Voc. - *ă*, Abl. - *ā*.

Plur. Nom. *mensae*, Gen. - *ārum*, Dat. - *īs*, Acc. - *ās*,
Voc. - *ae*, Abl. - *īs*.

Exempler: *causa*, *epistola*, *fossa*, *hora*, *lingua*, *mola*,
poena, *sagitta*, *stella*, *uva*, *victoria*.

Ann. 1. Genitivus *Sing.* har i den ældre Latin endt paa *as*, hvilken Form endnu har vedligeholdt sig i Sammensætningen af Ordet *familia* med *pater*, *mater*, *filius* og *filia*, f. Ex. *paterfamilias*, *patresfamilias*, *filiisfamilias*. Egeledes mærkes den forældede digteriske Form af Gen. *Sing.* paa *ai* (den opløste Diphthong *ae* eller *ai*), f. Ex. *aulai*, *aurai*, *pietai*.

Ann. 2. I Gen. *Plur.* af *Patronymica* paa *es* og adskillige *Composita* af *colo* og *gigno*, samt nogle faa *Folknavne* bruge Digterne ofte Endelsen um istedetfor *arum*, f. Ex. *Aeneadum*, *Dardanidum*, *coelicolum*, *terrigenum*, *Lapithum* for *Aeneadarum* o. f. v. Ogsaa i *Prosa* forekomme saadanne Genitiver, som *amphorum*, *drachmarum* for *amphorarum*, *drachmarum*.

Ann. 3. I *Dat.* og *Abl. Plur.* kunne nogle Ord, for at adskilles fra de ligelydende *Dat.* og *Abl. Plur.* af de tilsvarende *Masculiner* efter 2de Decl., antage Endelsen *abus* for *is*, nemlig: *anima*, *dea*, *filia*, *liberta*, *nata*, samt *mula*, *equa*, *asina*. Dog foretrakkes i Almindelighed den regelmæssige Form paa *is*, især hvor Forskjellen i Kønnet tydeligen sees af Sammenhængen, og kun *deabus* og *filiabus* ere at anbefale.

I *ambabus* og *duabus* har denne Form vedligeholdt sig som den sædvanligste.

2. De græske Ord paa *ē*, *ās* og *ēs* stemme overens med den latiniske Declination af Ordene paa *a* i *Dat. Sing.* (de paa *as* og *es* ogsaa i *Gen. Sing.*) og i hele *Plur.*, men afsige derfra i de øvrige *Casus* i *Sing.*

Sing. Nom. epitomē, Gen. -ēs, Dat. -ae, Acc. -ēn,
Voc. -ē, Abl. -ē.

Plur. Nom. epitomae, Gen. -ārum, Dat. -is, Acc. -ās,
Voc. -ae, Abl. -is.

Exempler: aloe, crambe, Circe, Danae, Phoenice.

Sing. Nom. Aeneās, Gen. -ae, Dat. -ae, Acc. -am ell.
ān, Voc. -ā, Abl. -ā.

Exempler: Boreas, tiaras, Midas, Perdiccas.

Sing. Nom. Anchisēs, Gen. -ae, Dat. -ae, Acc. -ēn,
Voc. -ē eller ā, Abl. -ē.

Exempler: anagnostes, dynastes, Thersites, Priamides.

Ann. 1. Mange af disse græske Ord antage tillige den latinske Gen-
delse; og saaledes siges vi ligesaa vel grammatica, rhetorica, dia-
lectica, Helena, Philocteta, som grammaticae, rhetorice o. s. v.

Ann. 2. Ikke alle græske Ord paa es (ης) gaae efter den første
Decl., men kun fornemmeligen Appellativa, Patronymica, Gentilia
paa ātes, Ites, ōtes og mange Nomina propria. Efter den tredje
Decl. gaae de fleste Nomina propria, især de, som oprindeligen
vare Patronymica, f. Ex. Alcibiades, Euripides, Miltiades, og
alle barbariske Navne, som Cambyses, Xerxes, Ganges, og over-
hovedet alle de, som i Græssen have Gen. ητος. I mange af disse
Ord blive Former af den 1de og 3de Decl. brugte ved Siden af
hinanden.

Genus.

3. Feminina ere Ordene paa a og e, f. Ex. via, musice;
Masculina de paa as og es, f. Ex. tiaras, cometes.

Undt. Paa a ere Masculina: 1) de, som efter Bemærkelsen bør være
det, (see § 1, 2) hvortil ogsaa høre saadanne, som, skjøndt de og-
saa kunne anvendes om Fruentimmer, dog oftest forekomme om
Mandspersoner, som advēna, aurīga, parricīda; 2) Hadria eller
Adria, det adriatiste Hav.

§ 5.

Anden Declination.

1. Den anden Declination har fem latinste Endelser: er, ir, ur, us, um, og tre græffe: os (ōs og ōs), on, eus.

Ann. Endelserne er, ir, us, um ere vel egentligen fremkomne af Endelserne os og ov i den 2de græffe Declination, hvilke i Latinen som oftest strax gif over til us og um, f. Ex. taurus, Pyrrhus, theatrum, saaledes at Endelsen us i Ordene paa erus og irus efterhaanden bortfaldedes. Paa ir findes kun Ordet vir med dets composita, f. Ex. levir, duumvir, samt Følkenavnet Trevir, paa ur kun Abjektivet satur.

2. a) *Sing.* Nom. puer, Gen. puerī, Dat. - ō, Acc. - um, Voc. puer, Abl. - ō.

Plur. Nom. puerī, Gen. - ōrum, Dat. - īs. Acc. - ōs, Voc. - ī, Abl. - īs.

Sing. Nom. liber, Gen. librī, Dat. - ō, Acc. - um, Voc. liber, Abl. - ō.

Plur. Nom. librī, Gen. - ōrum, Dat. - īs. Acc. - ōs, Voc. - ī, Abl. - īs.

Ann. De fleste af Ordene paa er bortfaldte det korte e foran r, f. Ex. ager, (agri); saaledes ogsaa aper, arbor, auster, cancer, coluber, culter, faber, liber, magister, minister, ligeledes Nom. propr. paa er, f. Ex. Alexander, - dri, og mange Abjektivcr, som æger, creber, macer, pulcher, tæter o. fl. Kun følgende beholde e: adulter, gener, puer, socer, vesper, Liber (Guden Bacchus) og liberi, - orum, Børn; endvidere Abjektivterne asper, lacer, liber, miser, prosper og tener; samt compos. af fero og gero, f. Ex. Lucifer, armiger, og Ordene Presbyter, lbēr, og Celtibēr (Plur. Celtibēri). Begge Former bruges i Mulciber og dexter.

Flere Exempler til Dvælselse kunne tages af de i Anmærkingen anførte Ord.

---

b) *Sing.* Nom. gladius, Gen. -ī, Dat. -ō, Acc. um, Voc. -ē, Abl. -ō.

Plur. Nom. gladiī, Gen. -ōrum, Dat. -īs, Acc. -ōs, Voc. -ī, Abl. -īs.

Sing. Nom. bellum, Gen. -ī, Dat. -ō, Acc. -um, Voc. -um, Abl. -ō.

Plur. Nom. bellā, Gen. -ōrum, Dat. -īs, Acc. -ā, Voc. -ā, Abl. -īs.

Exempler paa us: annus, corvus, fluvius, hortus, morbus, nuntius, oculus, populus, rivus, ursus; — paa um: collum, donum, folium, miraculum, negotium, proelium, regnum, sepulcrum, signum, vinculum.

Ann. 1. Gen. Sing. af Nomina propria og appellativa paa ius og ium blev i det latinske Sprog's bedste Tidstid alder ikke dannet paa ii men paa et enkelt i, f. Gr. Virgilius, Virgīli, filius, fili, ingenium, ingēni, med Accenten paa næstsidste Stavelse. Adjectiverne paa ius gjøre en Undtagelse, f. Gr. egregius, egregii.

Ann. 2. I Voc. Sing. have Ordene paa us en særegen Endelse ē, som dominus, *dominū*. Dej undtages herfra: a) Deus, som har Deus; b) Nomina propria paa ins, som danne deres Voc. ved at betrafte Endelsen us, f. Gr. Virgilius, Virgīli, Valerius, Valēri, med Accenten paa trediesidste Stavelse, Terentius, Terenti, Pompeius, *Pompēi*, Caius, Cai (som en Nom. havde endt paa ius); c) Appellativerne filius og genius, Voc. fili, geni, samt Pron. meus, Voc. mi. Derimod have Nomina propr. paa ius (gr. *εἶος*), de øvrige Appellativa og Adiectiva, samt de som Nomina propria brugte Adjectiver regelmæssigen ē, f. Gr. fluvius, fluvīē, pius, piē, Cynthiaus, Cynthiae. Naar Endelsen us er fremkommet ved Contractien af det græske oos, da har Voc. u, f. Gr. Panthus (*Πάνθοος*), V. Panthu (*Πάνθοε* contr. *Πάνθου*).

Ann. 3. Gen. Plur. har i nogle Ord, især saadanne, som betegne Penge, Maal og Vægt, sædvanligen Endelsen um istedet for orum, f. Gr. nummum, sestertium, denarium, medimnum, modium, iugerum, talentum, for nummorum o. s. v. Og saa i andre Ord, og især i visse Forbindelser, bliver denne Endelse hyppigen brugt, f. Gr. praefectus fabrum for fabrorum. Digterne udvirkte denne Frihed endnu videre, navnlig ved Folknavne.

Anm. 4. Ordet deus declineres i Plur. saaledes: Nom. og Voc. dei dii og di, Gen. deorum og deum, Dat. og Abl. deis, diis og dis. Formerne med i ere de brugeligste.

3. a) De græske Ord paa *ös* og *ön*, (af den anden gr. Decl. paa *os* og *ov*) declineres ganske som de latinske Ord af denne Decl. paa *us* og *um*. I Nom. og Acc. Sing. findes ofte baade den latinske og græske Endelse, f. Ex. Paros, Parus, Acc. Paron, Parum; Iliion, Ilium; ligeledes undertiden i Gen. pl. af Neutra, f. Ex. Georgicön, Georgicorum.

b) De græske Ord paa *ös* (langt *o*), som i Græskten gaae efter den attiske anden Declination paa *os*, rette sig i Latinen enten ganske efter denne, eller antage tillige latinske Former.

c) Ordene paa *eus* (af den græske 3die Decl. paa *evs*) hvies i Latinen helst efter den anden, medens de græske Former fornemmeligen forbeholdes Digterne. Dog er i Vocativ Formen *eu* alene brugelig, ligesom ogsaa den græske Accusativ paa *ëä* hyppig forekommer hos Prosaisterne.

ös.

Sing. Nom. Delös eller *us*, Gen. - *i*, Dat. - *o*, Acc. - *ön* eller - *um*, Voc. - *e*, Abl. - *o*.

ön.

Sing. Nom. symbölön (eller *um*), Gen. - *i*, Dat. - *o*, Acc. - *on* eller *um*, Voc. - *ön* eller *um*, Abl. - *o*.

ös.

Sing. Nom. Androgeös, Gen. - *i* eller *ö*, Dat. - *ö*, Acc. - *ön* eller *ö*, Voc. - *ös*, Abl. - *ö*.

eus.

Sing. Nom. Orpheus, Gen. - *ëi*, - *i*, - *cos*, Dat. - *eo*, - *ei*, - *i*, Acc. - *eum*, - *ea*, Voc. - *cu*, Abl. - *eo*.

Exempler paa *ōs*: Rhodos, Samos, Tenedos; paa *ōn*: lexicon, enchiridion, evangelion, orgānon; paa *os*: Athos, Ceos, Cos; paa *eus*: Achilles, Atreus, Perseus, Piræeus, Theseus.

Ann. 1. Til den græske Decl. henhører ogsaa det af oos opstaaede Endelse *ōus*, f. Gr. Alcinous, eller ved Contraction *ūs*, f. Gr. Panthūs. Den høies efter den lat. Endelse *us*, paa det nær, at Voc. i dem paa *us* har *u*, f. Gr. Panthus, Panthu (see ovenfor § 5, 2, Ann. 2).

Ann. 2. Blandt Ordene paa *ōs* er Androgeōs det eneste Exempel, der i Gen. foruden i ogsaa har Endelsen *ō*. I nogle af disse Ord findes ogsaa Former efter den 3^{die} Decl., f. Gr. Acc. Androgeona, Athonem, Abl. Athone.

Ann. 3. Nogle af Ordene paa *eus* declineredes alene efter den 3^{die} Decl., f. Gr. Typhōeus. Ved Siden af denne Endelse bestod ogsaa Endelsen *es* (gr. *ης*, Gen. *ov*); saaledes declineredes Perseus af Livius efter Orpheus, men af Cicero som Anchises, altsaa N. Perses, Gen. Persæ o. f. v.

Genus.

4. Masculina ere Ordene paa *er*, *ir*, *ur*, *us*, *ōs*, *ōs* og *ūs*; f. Gr. ager, oculus, scorpīōs, Athōs, cataplūs.

Neutra ere de paa *um* og *on*, f. Gr. documentum.

Undt. Paa *us* ere feminina 1) af latinske Ord: alvus, colus, domus, humus og vannus; 2) af græske Ord: Composita af *ōdōs*, f. Gr. exōdus, methōdus, periōdus, synōdus; endvidere en Mængde Ord, som i Græssen egentligen ere Adjectiver, og ved hvilke Substantiver sem. gen. underforstaaes, f. Gr. abyssus, antidōtus, apostrōphus, atōmus, dialectus, diamētrus, diphthongus, crēmus, paragrāphus, perimētrus o. n. fl. Ved enkelte af disse er Masculinum iffe uden Exempel.

Som Communia kunne mærkes: epōdus, fasēlus, barbītus ell. barbitos (oc) og pharus.

Neutra ere: pelagus, virus og vulgus, hvilket sidste undertiden forekommer som Masculinum.

§ 6.

Tredie Declination.

1. Den tredie Declination endes i Nominativus deels paa Vocalerne a, e, i, o, y, deels paa Consonanterne c, l, n, r, s, t, x. Af disse Endelser ere nogle blot latinske, andre derimod enten udelukkende græske, eller fælleds baade for den latinske og græske Declination.

2. a) *Masculina* og *Feminina*:

Sing. Nom. honōr, Gen. honōris, Dat. -ī, Acc. -ēm, Voc. honōr, Abl. -ē.

Plur. Nom. honōrēs, Gen. -um, Dat. -ībūs, Acc. -ēs, Voc. -ēs, Abl. -ībūs.

Saaledes f. Ex.: pater, G. patris, D. patri &c., — homo, G. hominis &c.; — nubes, G. nubis &c.; grex, G. gregis &c.

b) *Neutra*.

Sing. Nom. æquor, Gen. æquōris, Dat. -i, Acc. æquor, Voc. æquor, Abl. -ē.

Plur. Nom. æquorā, Gen. -um, Dat. -ibus, Acc. -ā, Voc. -ā, Abl. -ibus.

Saaledes f. Ex.: mare G. maris &c., Nom. plur. maria &c.; — carmen, Gen. carminis &c., Nom. pl. carmina &c.; — poëma, G. poëmalis &c., Nom. pl. poëmata &c.

Anm. Efter disse Exempler declineres ogsaa de øvrige latinske Endelser, samt de græske, der have antaget den latinske Declination. Kun bør man iagttage de forskjellige Endelsers særegne Formation af Genitivus, samt de enkelte Afvigelser, som i nogle af de øvrige Casus maatte finde Sted. (See nedenstaaende Regler, af hvilke ogsaa flere Exempler til Døvelse kunne tages).

A. Genitivus Singularis.

De øvrige Declinationer have allerede i Nominativ en bestemt Stamme, der bliver usforandret ved Tilføielsen af de

andre Casusændelser, f. Gr. N. caus - a, Gen. caus - æ, o. s. v. N. hort. - us, Gen. hort - i, o. s. v. Men i den tredje Declination er dette kun Tilfældet med de færreste Ord, f. Gr. N. nub - es, Gen. nub - is; N. av - is, Gen. av - is. Som oftest derimod fremtræder her den egentlige Stamme først i Genitiv ved Bortkastelse af Casusændelsen is, hvorimod denne Stamme i Nominativ ved de forskjellige Forandringer af Vocaler og Consonanter, som foranlediges ved deres Sammensmeltning med Endelsen, har mistet sin oprindelige Form. Det er derfor nødvendigt, for at kunne boie et Ord efter denne Decl., at Genitivus er givet tilligemed Nominativus; i hvilken Henseende man vel bør mærke følgende Oversigt, der indeholder de forskjellige Nominativ = Endelser med deres tilsvarende Genitiver, saaledes, at det paa ethvert Sted er bemærket, hvilken Forandring der i Nom. er foregaaet med den oprindelige Stamme.

Nom. *ä*. Gen. - *itis* (t bortkastet af Stammen) f. Gr. poë - ma, poëmät - is, stemmä, stommät - is. Alle Ordene paa a ere af græsk Oprindelse.

Undt. oxygäla, oxygaläct - is.

Nom. *e*, Gen. *is* (e sviet til Stammen) f. Gr. mare, mär - is, cubile, cubil - is.

Undt. Cære, G. - *itis* og *ëtis*. Cepe ansees for indecl., dog findes ogsaa cepa, - æ efter 1de Decl.

Nom. *i*, enten indecl., f. Gr. gummi, eller Gen. - *is*, f. Gr. sinapi, sinapis.

Undt. Composita paa meli have melitos, f. Gr. melomeli, g. - melitos.

Nom. *o*, 1) G. - *onis* (n bortkastet) enten med langt o, f. Gr. leo, leön - is, prædo, prædön - is, sermo o. fl., og alle paa io, f. Gr. ratio, ratiön - is, pugio, pugion - is, undtagen Anio, - enis, Nerio, - enis, samt de, der ere

fomme af de græffe Ord paa *ov* G. *ovos*, f. Gr. Plato, -ōnis, undtagen Apollo-īnis, og af dem paa *o*, naar de flecteres efter den lat. Decl.: f. Gr. Iuno, -ōnis; — eller med Kort *o*, hvortil høre de fleste Folkenavne, f. Gr. Saxōnes, Macedōnes, undt. Lacōnes, Iōnes og nogle flere. 2) īnis (n bortkastet og Vocalen forandret), hvortil høre feminina paa *do* og *go*, f. Gr. consuetudo, -īnis (undt. unēdo, -ōnis), og følgende andre: cardo, ordo, margo, homo, nemo, turbo; ligesledes Apollo. Særskilt mærkes caro, G. carnis.

Nom. *y*, Gen. *yis*, contr. *ys*, (Stammen uforandret), f. Gr. misy, Gen. misyis (eller contr. misys) og misyos. Ordene paa *y* ere af græsk Oprindelse og forekomme sjældnere som indeclinabilia.

Nom. *c*, Gen. *cis* (Stammen uforandret). Det eneste Exempel er allec eller allec (ogsaa allec). Gen. allec-is. Lac har lactis af den gl. Nom. lacte.

Nom. *l*, Gen. -*lis* (Stammen uforandret, undt. i den paa *el*, hvor et *l* er bortfaldet); altsaa 1) N. -*al*, Gen. -*alis*, f. Gr. animal, vectigal. Alle disse Ord ere oprindelige Neutra af Adjectiver paa *ālis*, *āle*. Kort *a* have *sāl*, G. *sālis*, puniske Mandsnavne, f. Gr. Hasdrubal, og geographiske Navne, f. Gr. Hispal. 2) Nom. *el*, Gen. -*ellis*; de eneste Grpl. ere fel, fellis og mel, mellis. Men de ikke-græffe Navne paa *el*, have G. -*ēlis*, f. Gr. Daniēl. 3) Nom. *il* og *ul*; G. -*ilis* og *ūlis*; f. Gr. vigil, consul. 4) Nom. *ol*, Gen. -*ōlis*, hvor det eneste lat. Gr. er *sōl*.

Nom. *n*, Gen. -*nis* altsaa 1) Nom. -*ān*, Gen. -*ānis* (St. uforandret). Hertil høre kun græffe Ord, f. Gr. pæan, Acarnan. 2) Nom. *ēn*, G. *īnis*, (i forandret til *e*), f. Gr. cārmēn, numēn; hvorimod Nom. -*ēn* har Gen. -

ēnis; f. Gr. liēn, ren, samt de græste, f. Gr. attagen, splen, Siren o. fl. Undt. Philopoemēn, -ēnis, Hy-men, -ēnis. 3) Nom. -īn og ŷn, G. -īnis og ŷnis, lutter græste Drd, f. Gr. delphin, Phorcyn. 4) Nom. ōn; ligeledes blot græste Drd, der efter den græste Genitiv=Endelse have i Latinen a) -ōnis eller ōnis (gr. *ωνος* ell. *ονος* (f. Gr. Solon, G. -ōnis, Agamemnon, Gen. -ōnis, Ixion G. -ōnis. Orion har baade -ōnis og ōnis. Dog have de fleste græste Drd paa *ων*, *ωνος*, med Undtagelse af Stæders Navne, i Lat. hellere Nominativ=Endelsen o, f. Gr. Hiero, Plato. b) -ontis, (gr. *ωντος* eller *οντος*) f. Gr. Xenophon, scazon. Dgsaa Charon har -ontis, skjndt i Græsten *ωνος*.

Nom. r, Gen. -ris. a) N. ar, Gen. -āris (St. uforandr.), hvortil alle de Drd høre, der oprindeligen ere Neutra af Adjectiver paa āris, āre, f. Gr. calcar, torcular. Nogle enkelte have āris, som lār, par, med Composita, bacchar, iubar, neclar, salar; Cæsar, Hamilcar o. detsl., samt geogr. Navne, som Nahar. Undt. far. G. farris, hepar, hepālis. b) Nom. er, G. -ēris (St. uforandr.), f. Gr. carcer, mulier. Men -ris (syncop. for ēris) have de lat. Drd paa ter (undt. later), f. Gr. pater, patris, venter; ligeledes falacer, imber, Insuber og Maaneders Navne paa er, f. Gr. October. De græste Drd paa ēr rette sig efter Græsten, og have enten -ēris eller (dog kun i nogle faa Drd) ēris, f. Gr. character, characteris, aēr, aēris, ligeledes crater, cratēris og vēr, vēris, som oprindeligen græste. Uregelm. ere iter, itineris, og Iuppiter, Iovis.

Nom. īr, Gen. īris, f. Gr. Gadir, -īris.

Nom. or, G. -ōris (St. uforandr.) f. Gr. amor, soror.

Kun arbor og de tre Neutra ador, æquor og marmor

samt Subject. memor have -ōris; ligeledes de gr. Ord (*ωρ-ορος*), f. Gr. Hector, rhetor. Undt. cōr, g. cordis, med Compp., f. Gr. concors, concordis.

Nom. *ur*, G. -*uris* (St. uforandr.), f. Gr. fulgur; kun fūr har fūris. De 4 Neutr. ebur, femur, iecur, robur, have *ōris*, f. ebōris o. f. v., og af iecur findes tillige Formerne iccinōris, iocinōris, iocinōris.

Nom. *yr*, g. -*yris* (St. uforandr.), f. Gr. martyr; forekommer kun i græske Ord.

Til Ordene paa s henhøre Endelserne as, es, is, os, us, ys, æs, aus og de paa s med foregaaende Consonant.

Nom. *as* af de lat. Ord i G. -*ātis* (s tilføjet Stammen, og foran samme bortkastet t), f. Gr. ætas, ætātis, og overhovedet alle Ord paa tas; ligeledes Nomina propria paa -nas, f. Gr. Mæconas, og gentilia paa as, f. Gr. Arpīnas. Undt. ere: anas, anātis, mas, māris, vas, vādis; vās, vāsīs; as, assis. Af de græske Ord paa as, have Masculinerne -*antis*, f. Gr. gigas, gigantis; Femininerne -*adis*, f. Gr. Pallas, Pallādis; Neutra -*itis*, f. Gr. artocreas, artocreatis.

Nom. *es*, Gen. 1) *is* (St. uforandr.), f. Gr. clades, fames. 2) -*itis* (s føjet til Stammen med forandret Vocal og t bortkastet), f. Gr. antistes, antistritis, eques, miles o. fl. 3) -*ētis* (s føjet t. St. og det foregaaende t bortkastet), f. Gr. abies, abiētis, interpres. 4) -*ētis*, f. Gr. quies, quietis, ligeledes inquitēs, requies, samt de græske Ord (*ης*, G. *ητος*) som lebes, magnes, tapes, og adskillige Navne, f. Gr. Cres, Dares o. fl., af hvilke dog nogle ogsaa have is, f. Gr. Chremes, Thales. 5) *idis* (s føjet t. St., det foreg. d bortf. og i forandr. til e), obses, obsidis, præses. 6) *edis* (s tilf. og det

foreg. d bortf.) have *pēs*, *pēdis* med *comp.*, f. *Er.* *bipes*, *sonipes*. 7) *edis* have *heres* og *merces*. Særskilt mærkes: *bes*, *bessis* og *Ceres*, *Cerēris*.

Nom. *is* har som oftest i Gen. -*is*. (St. uforandr.), f. *Er.* *avis*, *piscis*, samt de græffe *Drb.* der i Gen. have *ios* eller *εως*, f. *Er.* *basis*, *Lachesis*, tilligemed *Adj.* paa *is*, e. Men 1) - *idis* (s tilf. og det foreg. d bortf.) have følgende: *capis*, *cassis* (Hjelm), *cuspis*, *lapis*, *promulsis*, *Tigris*, f. *Er.* *lapidis* o. f. v., ligeledes de græffe *Drb.* som i Gen. have *idos*, f. *Er.* *ægis*, *pyramis*. 2) - *idis* have -de græffe (G. *idos*) f. *Er.* *apsis*, *sphragis*. 3) - *ilis* (s tilf. og det foreg. t bortf.) have kun *lis*, *Dis*, *Quiris* og *Samnis*, Pl. *Quirites*, *Samnites*. 4) - *eris* (Stammens r forandr. til s og det foreg. o til i) have kun *cinis*, *cucumis*, *pulvis* og *vomis* (bedre *vomer*); f. *Er.* *cineris* o. f. v. 5) - *inis* have de græffe af Nom. *is*, G. *inos*, f. *Er.* *delphis*, *Salamis*. 6) - *entis* have de af den græffe Nom. *eis*, G. *entos*, f. *Er.* *Simois*, *Simoentis*. Særskilt mærkes: *sanguis*, G. *sanguinis*; men *Compos.* *exsanguis* har *exsanguis*; *glis*, G. *gliris*; *semis*, G. *semissis* (sammenfat med *as*, *assis*); *Charis* har *Charitis*, men *Comp.* have *idis*, f. *Er.* *Eucharis*.

Nom. *os*, Gen. -*otis*, (s tilf. og det foreg. t bortf.), f. *Er.* *cos*, *dos*, *nepos*, *sacerdos*. Men 1) *oris* have *flos*, *glos*, *mos*, *os* (Mund), *ros*, som ogsaa *honos* og *lepōs* (ogsaa *hondr* og *lepör*). 2) *ois* have nogle græffe *Drb.* nemlig: *heros*, *Minos*, *Trōs*. Særskilt mærkes: *custos*, *custōdis*; *bos*, *bōvis*; *os*, *ossis* (Been, Knoffel); *Adj.* jectiverne: *compos*, *compōtis* og *impos*, *impōtis*.

Nom. *us*, G. 1) - *eris* (Voc. forandret og r gaaet over til s), f. *Er.* *foedus*, *genus*, *vulnus*, o. fl., hvilke, med

Undt. af Venus, samtl. ere Neutra, og have us fort i Nom. 2) - *iris* (ligeledes Vocalen forandret og r gaaet over til s) have de Drd corpus, decus, dedecus, facinus, fenus, frigus, lepus, litus, nemus, pecus (som neutr.), pignus, stercus, tempus, terigus, hvilke ligeledes, med Undtagelse af lepus, alle ere Neutra og have us fort i Nom. 3) - *iris* (r forandret til s) have, foruden tellus, følgende Genstavelse=Drd med langt u i Nom.: crus, ius, mus, pus, rus, tus. 4) - *iris*: Ligus, Ligüris af Biformen Ligur. 5) - *idis* (s føiet til Stammen med Bortkastelse af det foregaaende d) have de Drd incus, palus, subseus. 6) - *idis* har pecus (som fem.). 7) - *itis* (s tilføiet, t bortkastet) have iuventus, salus, senectus, servitus, virtus, i hvilke Nominativ=Endelsen us er lang. 8) - *itis* (s tilføiet) have grus og sus. 9) - *itis* have nogle gr. Navne paa Stæder, Bjerge og Floder (gr. οὔς, G. οὔριος, contr. af οἴος, -όειος), f. Ex. Opus, Trapezus, Selinus, som alle have us langt i Nom. 10) - *idis* have de græske Drd paa pūs, der ere comp. af ποῦς, f. Ex. tripus, Oedipus, der ogsaa kunne gaae efter 2^{den} Decl.; men polypus gaaer alene efter den 2^{den}. Eersfilit mærkes rhus, G. rhois.

Nom. *ys* (blot græske Drd), G. 1) - *ys*, contr. - *ys*, f. Ex. chelys, Libys. 2) - *ydis* have chlamys, pelamys, achlys. Nom. *æs*. De eneste Exempler ere: *æs*, G. æris og præs, G. prædis.

Nom. *aus*, G. - *audis* (s tilføiet med Bortkastelse af d) som fraus, laus, hvilke ere de eneste Expl.

Af Ordene paa es med foregaaende Consonant have 1) de paa *ls*, *ns* og *rs* i Gen. - *ltis*, - *ntis* og *rtis*, (s tilføiet med Borttagelse af den foregaaende Consonant), f. Ex. puls, pullis (det eneste Exempel af denne Endelse),

frons (Paaude), frontis, mons, montis; ligeledes Participia paa ns, f. Gr. legens, legentis; pars, partis. Dog undtages frons (Løv), glans, iuglans og libri-pens, der have *dis*, f. Gr. frondis, samt Adjectiverne concors, discors, misericors, f. Gr. concordis. Tiryns har efter det Græske Tirynthis. 2) de paa *bs*, *ps* og *ms* i Gen. - *bis*, - *pis* og - *mis* (s føiet til Stammen), f. Gr. trabs, urbs, Arabs; Ops, stips, stirps; hiems (eneste Gr. af denne End.). Cælebs har *cælibis*; *ypis* (Voc. forandret) have *adeps* og de Ord paa *ceps* af *capio*, f. Gr. *municeps*, *municipis*, *particeps*, *participis*, undt. *auceps*, der har *aucupis*; men de paa *ceps* af *caput* have *ipilis* f. Gr. *anceps*, *ancipitis*. De græske Ord rette sig efter hiint Sprog, f. Gr. *Cyclops*, *Cyclopis*, *Pelops*, *Pelöpis*, *gryps*, *gryphis*.

Nom. *t* findes kun i Ordet *caput*, G. *capitis* (Voc. forandret) samt i dets Compp. *occiput* og *sinciput*.

Ordene paa *x* med foregaaende Vocal, i hvilke s overalt er føiet til Stammen og sammensmeltet med den foregaaende Consonant.

Nom. *ax*, Gen. 1) - *acis*, f. Gr. *fornax*, *pax*; 2) - *acis*, have kun *fax* og nogle græske Ord, f. Gr. *corax*, *climax*; 3) - *actis*, hvortil høre Mandspersoners Navne paa - *nax* (Compp. af *ἀναξ*), f. Gr. *Astyanax*, *Astyanactis*.

Nom *ex*, G. 1) - *ecis*, f. Gr. *iudex*, *iudicis*, *latex*; men *vibex* har *vibecis*; 2) - *ecis* have *nex*, *foenisex* og *resex* samt det ubrugel. Nom. *prex*; 3) - *ecis* have *alex* ell. *halex*, *vervex* og *myrmex*; 4) - *egis* have *aquilex*, *grex* og *lelex*; 5) - *egis*: *lex* og *rex* med Compp. Særffilt mærkes: *remex*, *remegis*; *senex*, *senis*; *supollex*, *supellectilis*.

Nom. *iv*, G. 1) - *rcis*, f. Gr. *cervix*, *cicatrix*, *cornix*, *coturnix*, *perdix*, *phoenix*, *radix*, *spadix*; endvidere feminina paa - *trix*, f. Gr. *nutrix*, *victrix*, samt Adjectiverne *felix* og *pernix*. 2) - *rcis*, f. Gr. *calix*, *silix*, *fornix*, *larix*, *pix*, *Cilix*. Særskilt mærkes *strix*, *strigis*, og ligeledes, efter sædvanlig Antagelse, de barbariske Navne, som *Dumnorix*, *Orgetorix*; *mastix*, *mastichis*; *nix*, *nivis*.

Nom. *ov*, G. - *ocis*, f. Gr. *vox*, *vōcis*, *celox*, *celōcis*. Men - *ocis* have *Cappadox* og Adjectivet *præcox*. *Nox* har *noctis*, *Allöbrox*, *Allobrōgis*.

Nom. *ux*, G. - *ucis*, f. Gr. *dux*, *ducis*; *nux*, *nucis* o. fl. Men *ucis* have *lux* og *Pollux*. *Coniux* har *coniugis*; *frugis* af den ubr. Nom. *frux*.

Nom. *yx*. Ordene paa *yx* rette sig efter Græskten, og have 1) - *ycis*, f. Gr. *calyx*, *Eryx*; 2) - *ycis*, f. Gr. *bombyx*, *sandyx*, *Ceyx*; 3) - *ygis*, f. Gr. *Iapyx*, *Phryx*, *Styx*; men *coccyx* har - *ygis*; *onyx* og *sardōnyx* have - *ychis*.

Nom. - *aex*. Det eneste Ord af denne Endelse er *faex*, G. *faecis*.

Nom. - *aux*. Det eneste Exempel er det ubrugelige *faux*, som i Pl. har *fauces*.

Ordene paa *x* med foreg. Consonant have i Gen. enten - *cis*, f. Gr. *arx*, *calx*, *falx*, *lanx*, *merx*, G. *arcis* o. f. v. eller (i de græske Ord) - *gis*, f. Gr. *phalanx*, *sphinx*, *syrix*, G. *phalangis* o. f. v.

B. Dativus Singularis.

Opriindelingen synes denne Casus i den tredje Decl. (saaledes som Tilfældet er i den anden og overalt i Pluralis) at have havt samme Endelse som *Abl.*, enten i eller e, f. Gr. *aere* for *aeri*, *iure* for *iuri*. Senere derimod beholdes En-

delsen i som særegen for Dativus, og è som almindeligere for Abl.

Ann. Ordene paa *ys*, og uden Tvivl ogsaa de paa *y*, sammentraf undertiden Dat. Sing. - *yi* til *ÿ*, f. Gr. *Itÿ* for *Ityi*, *misÿ* for *misyi*.

C. Accusativus Singularis.

1. 3 Acc. Sing. have mange Ord paa *is* End. *im* istedet for *em*, nemlig:

a) Følgende latinske Nomina appellativa, hvis Gen. er lig med Nom., amussis, buris, cucumis, ravis, sitis, tussis og vis.

Oftere *im* end *em* have: febris, pelvis, puppis, restis, secūris og turris.

Oftere *em* end *im* have: clavis, messis, navis, sementis og strigilis.

b) alle de fra det græske Sprog overførte Nomina propria og appellativa, som i hiint Sprog danne deres Accus. paa *iv* af Gen. *eōs* ell. *ios*; f. Gr. basis, poësis, Neapolis, Maeolis.

Ann. De Ord, som i Græsten, foruden End. *iv*, ogsaa have *ida* i Acc. af Gen. *idos*, kunne ogsaa i Lat., skjødt sjældnere, danne en Acc. paa - idem, f. Gr. Alcestis, Iris; men de, som i Græsten kun have *ida* af Gen. *idos* kunne ogsaa i Lat. kun danne deres Acc. paa - idem, f. Gr. pyramis, Chalcis. Ligeledes bør det mærkes, at især Digterne ofte have betjent sig af den egentl. græske Acc.-Form paa - in.

c) De ikke-græske Nomina propria af Floder og Stæder, hvis Gen. er lig med Nominat.; f. Gr. Albis, Tiberis, Hispalis.

2. Ordene paa *ys* danne deres Acc. i Overeensstemmelse med deres Gen. saaledes, at de, der i Gen. have - *ysis* faae i Acc. - *ym* (sdr. af - *yem*), f. Gr. chelys, Acc. chelym,

og *de*, der i Gen. have - ydis, faae i Acc. - ydem, f. Gr. chlamys, Acc. chlamydem.

D. Ablativus Singularis.

Denne Casus endes i Alm. paa *e*; dog have nogle Ord *i*, andre baade *e* og *i*.

1. *i* alene have følgende:

a) Neutra paa *e*, *al* og *ar*, f. Gr. mare, monile; vectigal, vectigāli; calcar, calcāri; par, pāri; dog har rete baade *e* og *i*. Men *e* alene have sal, far, baccar, hepar, iubar, nectar, samt Stæders Navne paa *e*, som Præneste, Reate.

b) de Ord, som i Acc. Sing. have im eller in, f. Gr. poësi, Neapoli; ligeledes *de*, som i Acc. oftere have im end em, som febri, puppi, skjøndt i disse en Abl. paa *e* ikke er uden Exempel. Men de græske Ord, som ogsaa danne deres Genitiv paa - idis, have alle i Abl. - ide.

c) Adiectiva paa *is*, *e* og *er*, *is*, *e*, til hvilke ogsaa høre Maaneders Navne, der oprindeligen ere Adjectiver; f. Gr. facilis, - i, celeber, - bri, Aprilis, - i, September, - bri. Foraaavdt som ogsaa flere andre af disse Adjectiver hyppigen brugtes som Substantiver, svævede Ablativ-Formen i saadanne mellem *e* og *i*, alt efter som det substantiviske eller adjectiviske Begreb fornemmeligen fastholdtes, f. Gr. i æqualis, affinis, familiaris, natalis, sodalis, triremis o. fl. Saaledes bruges Udbelsen *e* næsten udelukkende i ædilis, og ganske udelukkende i iuvenis, ligesom ogsaa i de Adjectiver paa *is*, der ere gaaede over til Nom. propria, f. Gr. Iuvenalis, Laterensis, Martialis.

2. *e* og *i* have følgende:

a) Adiectiva af een Endelse, hvoriblandt Participia Præs. Act., f. Gr. prudens, prudente, - i, velus, vetere, - i, locuples, locuplētē, - i, Arpinas, Arpinate, - i.

Anm. 1. *e* alene have enten ubeluffende eller fornemmeligen pauper, particeps, princeps, senex; de fleste af dem paa *es*, sem hospes, sospes, deses, pubes, impubes, superstes; endvidere caelebs, compos, impos, og Composita af corpus, pes og color, f. Gr. tricorpor, tripes, concolor.

Anm. 2. *i* alene have enten ubeluffende eller fornemmeligen memor, immemor, par med bets Composita; ogsaa de fleste Adjectiver paa *x*, f. Gr. atrox, audax, og navnlig de paa -plex, f. Gr. simplex, multiplex; endvidere de paa -cors, f. Gr. concors, discors, samt de paa -ceps, sem anceps, præceps, og flere enkelte, sem iners, ingens, inops, recens, repens, teres.

Anm. 3. De Adjectiver af een Endelse og de Participier, der ogsaa bruges som Substantiver, have sem saadanne i Abl. Endelsen *e*, f. Gr. particeps, en Deeltager, animans, et levende Væsen, sapiens, en Viis; Clemens, Felix (brugte sem Nomina propria). Ligeledes have Participierne, naar det verbale Begreb er det fremherskende, i Regelen blot *e*, f. Gr. regnante Romulo, under N. Regjering, hvorimod Endelsen *i* er den hyppigste, naar de bruges sem rene Adjectiver, f. Gr. anno sequenti, homine sapienti.

b) Comparativi, f. Gr. maiore, - i; feliciore, - i; dog er Endelsen *e* den brugeligere hos Cicero og Livius.

E. Nominativus Pluralis.

Masculina og Feminina have i denne Casus bestandigen -*es*; Neutra endes i Nom., saavel som ogsaa i Acc. og Voc. Plur. regelmæssigen paa *a*, men *ia* have de Ord, som i Abl. Sing. have *i* eller *e* og *i*, altsaa:

a) De Neutra paa *e*, *al* og *ar*, som i Abl. Sing. have *i*; f. Gr. mare -*i*, maria.

b) Neutra af Adjectiver og Participier, som i Abl. Sing. have *i* eller *e* og *i* tillige; f. Gr. felix, felicia, amans, amantia.

Undt. Comparativi have kun *a*, f. Gr. doctiora, maiora; dog har complures baade compluria og complura; vetus har vetera.

Anm. De Adjectiver, som i Abl. Sing. have *e* alene, skalde saaledes i Neutr. pl. ende paa *a*; men de synes overhovedet ikke at forekomme i Neutr. plur.

F. Genitivus Pluralis.

1. Denne Casus endes regelmæssigen paa *um*; men *ium* have følgende Ord:

- a) De, som i Abl. Sing. have *i*, altsaa 1) Neutra paa *e*, *al* og *ar* (f. § 6. E. a) f. Gr. *marium*, *vectigalium*; 2) de under § 6. E. b. anførte Adjectiver og Participier, f. Gr. *felicitium*, *amantium*.

Undt. *um* have 1) Comparativi (umtagen plures og complures); 2) de Adjectiver af en Endelse, som i Abl. Sing. kun have *e* (§ 6 D. 2 a. Anm. 1), f. Gr. *hospitum*, *sospitum*; 3) Composita af *caput*, *capio* og *facio*, f. Gr. *præceps*, *auceps*, *artifex*, samt af saadanne Substantiver, hvis Gen. Plur. endes paa *um*, som *degener*, *bicorpor*, *inops*, *quadrupes*, *versicolor* o. fl.; 4) flere endte Adjectiver, som *cælebs*, *celer*, *cicur*, *compos*, *impos*, *dives*, *memor*, *immemor*, *pugil*, *supplex*, *uber*, *vetus*, *vigil*. Locuples har baade *um* og *ium*.

Anm. 3 Adjectiverne og især i Participier paa *ns* tillade Digterne sig undertiden en Syncope paa *um* istedetfor *ium*; f. Gr. *potentum*, *dolentum*.

- b) *Parisyllaba* (o: Ord, som have lige mange Staveller i Gen. og Nom. Sing.) paa *es*, *is* og *er*; f. Gr. *nubes*, *civis*, *imber*; — ligeledes *caro*.

Undt. paa *es*: *vates*, *proles*, *strues*; paa *is*: *canis*, *panis*, *iuvenis*, *mugilis* (ogsaa *mugil*); paa *er*: *pater*, *mater*, *frater*, *accipiter*; ligeledes *senex*, *senum*; ogsaa synes um at være hyppigere i *apis*, *volucris*, *strigilis*; sjældnere derimod i *mensis* og *sedes*.

- c) Substantiverne paa *s* og *x* med foregaaende Consonant, f. Gr. *mons*, *arx*, *ars*, o. f. v.

Undt. *um* have hiems og (ops) samt Fleerstavelseord paa *ps*, nemlig: *adeps*, og Compp. af *caput* og *capio*, f. Gr. *princeps*, *curvidere* alle græste, f. Gr. *gryps*, *iyux*, Arabs &c: *gryphum*, *lyncum* &c.

Ann. Egsaa af Ordene paa ns og rs forekomme mange tillige med Endelsen *um*, f. Gr. *parentium* og *parentum*, dog hyppigst hos Digterne for Versmaalets Skyld.

d) *Gentilia* paa *ās*, - *ātis*, *īs*, - *ītis*, f. Gr. *Arpinas*, *Quiris*, *Samnis*; saaledes ogsaa *nostras*, og Pluralerne *penales* og *optimates* (skjøndt ogsaa Gen. *optimalum* forekommer). Derimod have feminina paa *tas um*; ihvorvel *civitas* og nogle andre undertiden forekomme med Endelsen *ium*.

Ann. Af *Quiris* og *Samnis* findes undertiden en Gen. Plur. paa *um*.

e) Mange Kønstavelsesord, som endes paa en Consonant med foregaaende Vocal, navnlig følgende: *mas*, *mus*, *glis*, *lis*, *vis*, *os* (*ossium*), (*faux*), *nix*, *nox*, *strix*. Af *fraus* og *lar* forekommer baade - *um* og - *ium*. Derimod have - *um*: *ren* (sjeldnere gen. pl. *renium*), *fur*; *æs*, *pes* med *Compp.* (dog findes af *compes* ifkun *compedium*); *bos*, *dos*, *flos*; *laus*, *crus*, *grus*, *ius*, *sus*; *grex*, (*prex*), *rex*; *vox*, *dux*, *frux*, *nux*; fremdeles de græske Ord, som: *Tros*, *Phryx*, *Thrax*.

Ann. 1. Flcerstavelses-Substantiver paa *x* med foregaaende Vocal have i Gen. Pl. - *um*, f. Gr. *cervix*, *sornax*, *iudex*; ligeledes feminina paa - *trix*, naar de staae som Substantiver, f. Gr. *textrix*, hverimod de som Adjectiver have - *ium*; f. Gr. *catervarum vitricium*; saaledes ogsaa *aurium vigilium* (Adj.), men *praefectus vigilum* (Subst.).

Ann. 2. Af mange Kønstavelsesord lader sig ingen Gen. Pl. med Sikkerhed epvise, nemlig af *as*, *bes*, *cos*, *cor*, *far*, *fel*, *flox*, (*frax*) Pl. *fraces*, *glos*, *lac* (kun Sing.), *lux*, *mel*, *nex*, *os* (G. *oris*), *par* (Subst.), *pax*, *pix*, *praes*, *pus*, *ros*, *rus*, *sal*, *sol*, *splen*, *tus*, *vas* (*vadis*), *ver*, (*vix*) pl. *vices*.

2. Nogle Neutra have ved Siden af Endelsen - *um* eller - *ium* ogsaa - *orum* efter den 2^{den} Decl., nemlig a) Festers Navne paa *alia*, f. Gr. *Saturnalia*, *Saturnarium* og *Saturnaliorum*; *Bacchanalia*, *Sponsalia* o. f. v. b) nogle andre Ord, som *ancilia*, *vectigalia* o. fl.

G. Dativus og Ablativus Pluralis

endes regelmæssigen paa *ibus*; men

- a) de græske neutra paa *ma* have feruden Endelsen *ibus* endnu hyppigere Endelsen *is* efter den 2^{den} Decl., f. Ex. *poematis, epigrammatis, hypomnematis*.
- b) bos har *bōbus* og *bībus*; sus *suibus* og *subus*.

II. Accusativus Pluralis.

Acc. Plur. Masc. og Fem., navnlig af de Drd, som i Gen. Plur. endes paa *-ium*, havde i Sprogets gyldne Tidsalder Endelsen *-is* (ell. *eis*). Dog forekom allerede tidlig ved Siden deraf Endelsen *-es*, der senere vedligeholdte sig som den sædvanligste.

§ 7.

Græske Drd efter 3^{die} Declination.

Allerede i det Foregaaende ere adskillige Endelser anførte, som dels ere særegne for græske Drd alene, dels fælleds saavel for latinske som græske. Udelukkende græske Endelser ere: *ma, i, y, ān, m̄n, ōn, ŷn, ēr, ŷr, ŷs, eus, ix, inx, ynx* og Pluralia paa *ē*. Fælleds for begge Sprogene ere *is, os* o. fl. Endstjøndt disse Drd i Alm. boies efter den latinske Declination, blive dog i nogle Casus, fornemmeligen af Digterne, de græske Former foretrukne.

1. *Genitivus Sing.* a) Endelsen *d'is* forekommer hos Digterne, ja endog stundom i Prosa, især i Drd paa *is*, *G.-idis* og *as, G.-adis*, f. Ex. *Æneidos, Pallados*, sjældnere ere derimod andre Genitiver paa *os* med foregaaende Consonant, f. Ex. *Panos* (forskjelligt fra *panis*), *aëros* o. fl. Saaledes findes ogsaa End. *ēs* af Nom. propr. paa *eus* hyppigt ved Siden af den brugelige *ēi*

(contr. ei) efter den anden Decl., f. Gr. Πελοῖς, Θεσῆος; ligesom og -yos af Ord paa ys og y, f. Gr. Τηθύος, μισῆος. Mindre brugelig er Gen. eos ell. ios i Ordene paa is, i hvilke Gen. -is er hyppigere. b) I feminina paa o er den græske End. *is* brugeligere end den latinske paa onis; f. Gr. Didus. ecchus, Sapphus. c) Mærkelig er Genitivformen paa i, som i Sprogets gyldne Tidsalder brugtes i græske og barbariske Nomina propria ved Siden af, tildeels endog hyppigere, end den regelmæssige Endelse - is; f. Gr. Demosthenes, -i, Pericles, -i, Ariobarzanes, -i. Herhen høre ogsaa Genitiverne Achilli og Ulixi (Nom. Achilles, Ulixes), som rimeligviis først ere dannede af Ἀχιλλεύς, Ὀδυσσεύς, og sammentrufne af Achillei, Ulixei.

2. *Dativus Sing.* Feminina paa o have den græske End. o ved Siden af den latinske *oni*, f. Gr. Sappho og Sapphoni &c.
3. *Accusativus Sing.* a) Den græske Acc. paa a med forregaaende Consonant istedetfor den latinske paa -em, forekommer ofte i Nom. propr. hos Digterne, og ikke sjeldent i Prosa, f. Gr. Agamemnona, Marathona, Salamina. Ogsaa Appellativa danne Digterne ofte paa a, f. Gr. elephanta, heroa, rhetora; men i Prosa beholdes i disse den latinske Form. Dog have endog her aër, æther, og Pan. sædv. aëra, ælthera, Pana (forskjellig fra panem, Brød). b) Ligeledes synes Acc. paa ea, af Nom. propria paa eus, endog i Prosa, at være brugeligere end um efter 2^{en} Decl. (cfr. § 5, 3, c), f. Gr. Orphea, Thesea. Ogsaa i Nomina paa -cles er Acc. paa ea ikke usædvanlig, f. Gr. Eteoclea. c) De Ord paa is, som i Græssen alene have *iv* i Acc., og de

paa *ys* (Gen.-*vos*) tilstede ogsaa i Acc. de græske Former *in* og *yn* ved Siden af *im* og *ym*, dog især hos Digterne, f. Gr. Neapolim og - *in*, basim og basin, Halym - *yn* (cfr. § 6 C. 1 b. Num. 1 og 2.); d) De Nom. propr. paa *es*, som i Græskten gaae efter den 1te Decl. (G.-*ov*), men i Lat. efter den 3^{die} (G.-*is*) (cfr. § 4, 2. Num. 2), kunne dog i Acc. ogsaa antage Formen *ēn* istf. *em*, f. Gr. Æschinen, Achillen, Ulixen (af Bisformerne *Ἀχιλλῆος* og *Ὀδύσσειος*), især i barbariske Navne, som Mithridaten, Araxen. Endvidere findes denne Bisform *ēn* for *em* i de Navne (alle Composita), som i Græskten ellers gaae aldeles efter 3^{die} Decl., men i Acc. ved Siden af *η* (sdr. af *εα*) ogsaa tilstede *ην*, — dog meget sjeldnere, f. Gr. Sophoclen, Hippocraten. Endeligen bemærkes, at nogle Ord, som i Græskten have to Former, efter den 1te og 3^{die} Decl., f. Gr. *Θαλῆς*, *Χερῆος*, G. *ov* og *ητος*, og som i Lat. ogsaa kunne boies med den fortere Form efter 3^{die} Decl., f. Gr. Thales - *ctis* og - *is*, dog i Acc. tillige kunne antage End. *en*, f. Gr. Thalem, Thaletem og Thalen. e) Feminina paa *o* have i Acc. den græske Endelse - *o* ved Siden af den latinske - *onem*.

4. *Vocativus Sing.* er regelmæssigen lig *Nom.*; dog mærkes Følgende: a) Ordene paa *is*, *ys* og *eus* bortkaste *s* i *Voc.*, f. Gr. Daphni, Coty, Orpheu. Dog findes i dem paa *is*, *idis Voc.* ligesaa ofte lig *Nom.*, f. Gr. Bacchis, Paris. b) Ordene paa *as*, *antis*, som i Græskten have i *Voc.* *ᾶν* og *ᾶ*, have i Latinen kun *ā*, f. Gr. Pallas, - *antis*, *Voc.* *Pallā*; Atlas, - *antis*, *Voc.* *Atlā*. c) *Nom. pr.* paa *es*, Gen.-*is*, have ved Siden af den regelmæssige *Vocativus*form paa *es* ogsaa en *Voc.* efter 1te Decl. paa *ē*, og det ikke alene *de*, som i Græskten gaae

efter den 1te Decl., (f. Gr. Simonide, Achille), men ogsaa de, som, sjsendt de iøvrigt følge den 3^{die} Decl., dog ogsaa tillade en Acc. paa $\eta\nu$, f. Gr. Pericle, Socrate, Sophocle.

5. *Nominativus Plur.* a) De græske Ord, som i Nom. pl. have $\epsilon\varsigma$, antage ogsaa hos Digterne Endelsen $\delta\varsigma$ istf. den lat. $\bar{e}s$ f. Gr. Arcad $\delta\varsigma$, Erinny $\delta\varsigma$. b) Endelsen is , (gr. $\epsilon\iota\varsigma$), findes kun i de geographiske Navne Trallis, Sardis. c) Neutra paa os have i Nom. og Acc. pl. End. e (η), f. Gr. cete, mele og Plurallet Tempe ($\tau\acute{\alpha}$ $T\epsilon\mu\pi\eta$).
6. *Genitivus Plur.* beholder den græske End. $\omega\bar{n}$ kun i nogle faa Ord, fornemmelig i Bogtitler og Folkename, f. Gr. metamorphose $\omega\bar{n}$, epigrammat $\omega\bar{n}$, Chalyb $\omega\bar{n}$, men den latinske Form er i andre Tilfælde brugeligere.
7. *Dativus Plur.* paa $s\bar{i}$ eller $s\bar{in}$ bruges sjeldent, og kun af Digterne, f. Gr. Lemni $\acute{\alpha}si$, Tro $\acute{\alpha}si$, af Lemniades, Troades.
8. *Accusativus Plur.* a) Endelsen as kan bruges i alle de Ord, som i Græskent have denne End., saavel hos Digterne, som ogsaa stundom i Prosa, f. Gr. Aethi o pas, Phoenicas, harpagonas, phalangas. Denne Endelse gives ogsaa undertiden nogle barbariske Folkename, f. Gr. Allobrogas, Lingonas, o. fl. b) Om End. e af Neutra paa os see under Nom. pl.

§ 8.

Genus.

1. *Masculina* ere de Ord, som endes paa $\bar{u}$, $\bar{ur}$, $\bar{os}$, $\bar{er}$, og Imparisyllaba paa es , f. Gr. sermo, calor, flos, venter, pes.

Undt. paa *o*: *Feminina* ere: 1) caro og de græffe *Orb* *eccho*, *Argo*. 2) de paa *do* og *go*, undt. *ordo*, *cardo*, *ligo*, *harpago*, og sædvanl. *margo*, sem ere masc.; ligeledes er *Cupido* sem Navnet paa en Gud masc.; 3) alle *Abstracta* og *Collectiva* paa *io*, hvertil ogsaa henhøre *Verbalia*, f. *Gr. communio*, *legio*, *ratio*, *actio*, *lectio*. Derimod vedblive *Concreta* at være masc., f. *Gr. stellio*, *unio* (en Perle) *pugio*, *septentrio*, samt *Talsubstanti-*verne, f. *Gr. ternio*, *quaternio*, *senio*.

Undt. paa *or*: *Arbor* er *sem. Neutra* ere *ador*, *æqnor*, *cor*, *marmor*.

Undt. paa *os*: *Femin.* ere *arbor* (*Bisferm* til *arbor*), *cos*, *dos. Neutra* ere: *os* (*oris*) og *os* (*ossis*), samt de græffe *Orb* *chaos*, *epos*, *melos* e. fl.

Undt. paa *er*: *Linter* er *commun. gen.*, *estest femin. Neutra* ere: *cadaver*, *iter*, *spinther*, *tuber*, *uber*, *ver*, *verber* (hveraf i Sing. kun serefemmer *Gen.* og *Abl.*).

Undt. fra *Imparisyllaba* paa *es*: *Femin.* ere *compes*, (især brugeligt i *Plur. compedes*), *merces*, *merges*, *quies* med *Compp. inquires* og *requies*, *seges* og *teges*. *Ales* og *quadrupes* ere egentlig *Adjectiver* og *gen. com.*; men sem *Subst.* bruges de meest i *sem. Neutrum* er *Ordet* *æs*.

2. *Feminina* ere de *Orb*, som endes paa *ās*, *īs*, *ŷs*, *aus*, *x*, *s* med foregaaende *Conf.*, og *Parisyllaba* paa *es*, f. *Gr. ælas*, *navis*, *chlamys*, *laus*, *pax*, *hiems*, *nubes*.

Undt. paa *as*: *Mascul.* ere *as* (*assis*) med de *Orb*, der betegne dens *Dele*, f. *Gr. semis*, *hes* &c.; og de græffe *Orb*, sem i *Genitiv* have *antis*, f. *Gr. elephas*, *adamas. Neutra* ere: *vas* (*vasis*), *fas*, *nefas*, og de græffe, som i *Gen.* have *ātis*, f. *Gr. artocræas*, *erysipêlas*.

Undt. paa *is*: *Masculina* ere:

1. *annis*, *assis*, *axis*, *cassis* (*Plur. casses*, *Jærgergarn*, især brugelig), *caulis* eller *colis*, *collis*, *crinis*, *cucumis*, *ensis*, *fascis*, *follis*, *fustis*, *glis*, *ignis*, *liēnis*, *mensis*, *mugilis*, *orbis*, *panis*, *penis*, *piscis*, *postis*, *sanguis*, *sentis*, *torris*, *unguis*, *vectis*, *vermis*, *vomis*; — fremdeles følgende, hvilke dog undertiden serefemme i *sem.*: *callis*, *canalis*, *cinis* (men *Pl. cineres* udelukkende masc.), *finis* (*Plur.* i *Betydning* af *Grændse*, *Gebeet*, *altid masc.*), *funis*, *lapis*, *pulvis*, *scrobis*, *torquis*.

3 Hensende til *Ordene* *aqualis*, *clunis*, *corbis*, *pollis*, *retis* er det vanskeligt at bestemme, om de helst bruges i *masc.* eller

fem. Meget sjældent forekomme fem masc. messis, scobis og volucris.

2. Afstillelige Ord, som oprindeligen ere Adjectiver, ved hvilke et Substantiv gen. masc. underforstaaes, f. Ex. Aprilis, Quinctilis, Sextilis sc. mensis, annalis sc. liber, natalis sc. dies o. fl.
- Undt. paa *ys*: Masculina ere, efter Bemærkelsen, Fleders og Bjergets Navne, som Halys, Othrys.

Undt. paa *x*, Masculina ere: 1) De græske Ord paa *ax*, f. Ex. anthrax, cordax, thorax, men climax er fem. 2) de paa *ex*, undtagen alex, faex, forfex, forpex, lex, nex, supellex, der vedblive at være fem. Undertiden forekomme fem fem., men bruges stikkest fem masc.: cortex, obex, pumex, silex. Umbrex og rumex bruges fem masc. og fem. med samme Gyltighed. Atriplex er gen. Neutr., sjældnere fem.; 3) følgende paa *ix*: calix, fornix, phoenix, sorix, (saurix) og fer det Meste varix; 4) paa *ox*: diox, esox, volvox; 5) paa *ux*: tradux (sjældent fem.); 6) paa *yx*: calyx, coccyx, oryx. Bombyx (Silkeorm) masc., (Silke) fem.; onyx (Marmerart eller M — far) [masc., (Edelsteen) fem., sardonix] efterst masc.; 7) paa *x* med foregaaende Gensevant: de Ord, som betegne Tolvtebelen af en as, fem deunx, septunx, quineunx. Calx er meget sjældent, og lynx kun een gang (Hor.) masc.

Undt. paa *s* med foregaaende Gensevant.

Masculina ere: 1) dens, fons, mons, pons, og de Ord, som betegne Delene af en as, fem dodrans, sextans, triens; 2) afstillelige Ord, som egentligen ere Adjectiver og ved hvilke et Subst. gen. masc. maa underforstaaes, f. Ex. confluens og torrens (sc. amnis), oriens og occidens (sc. sol), rudens (sc. funis), bidens og tridens (sem Værktøier), men bidens (et teaarigt Faar) er fem. formeðelst ovis; 3) de græske Ord, som chalybs, gryps, hydrops, ellops, epops &c.

Adeps (maaske helst masc.) samt lens (-dis) og seps vasse mellem masc. og fem; stirps i oprindelig Betydning (Med, Stamme) ofte masc., i fig. Bet. (Oprindelse, Herkomst) altid fem.; serpens i Presa sædv. fem., hos Digterne ofte masc.; continens (Fastland) bruges vel stikkerst fem fem. formeðelst terra, men findes vel ogsaa i masc.; forceps, frons (-tis), lens (-tis) og scobs ere næsten altid fem.

Neutra ere de philosophiske Ord: ens, accidens, antecedens, consequens. Animans, egentl. et Participium, er i Betydning af

et levende Væsen, helst fem. (sc. bestia), i Bet. af en fornuftig Skabning masc. (sc. homo); fem neutrum forekommer det kun undertiden i plur.

Undt. fra Parisyllaba paa *es*; *Masculina* ere: acinaces, coles, gausapes, palumbes og vepres; dog findes de to sidste ogsaa i fem. *Neutra* ere de græske Ord (*εσ*), f. Gr. cacoëthes, Cynosarges.

3. *Neutra* ere de Ord, som endes paa *ă, ě, i, y, e, l, n, t, ăr, ūr, us*, f. Gr. poëma, mare, sinapi, misy, lac, animal, carmen, caput, calcar, fulgur, tempus.

Undt. paa *l*. *Mascul.* ere: sal, (i Sing. ogsaa undertiden neutr.), sol og mugil (hyppigere end mugilis).

Undt. paa *n*. *Masculina* ere: 1) paa *an*: pæran; 2) paa *en*: de latinske Ord pectĕn, rĕn og liĕn (ogf. liĕnis), og adskillige græske: attagĕn, lehĕn, splĕn; 3) paa *in*: delphin (færdv. delphinus); 4) paa *on*: agon, canon, gnomon, horizon. *Feminina* ere paa *on*: aedon, halcyon, icon, sindon.

Undt. paa *ar*: Par i Betydn. af en Ægtefælle er *gen. com.*, men i Betydn. af et Par *neutr.*

Undt. paa *ur*: *Mascul.* ere: surfur, turtur, vultur.

Undt. paa *us*: *Masculinum* er det græske Ord tripus, tripōdis af πῶς, hvorimod apus, en vis Svaleart, og lagopus, en Fugl og en Plante, formeddelt det underforstaaede avis og planta, ere fem. *Feminina* ere alle to- og fleerstavelse-Ord, som have *u* i Gen.; altsaa med Gen.-ūtis: iuventus, salus, senectus, servitus, virtus; med Gen. ūdis: incus, palus, subscus; endvidere pecus, pecūdis og tellus, tellūris.

§ 9.

Fjerde Declination.

Denne Declination har to Nominativ-Endelser, *us* og *ū*, hvilke begge ere latinske.

us, masc. (ell. fem.)

Sing. Nom. fructūs, Gen. - ūs, Dat. - ūī, Acc. - ūm, Voc. - ūs, Abl. - ū.

Plur. Nom. fructūs, Gen. - ūm, Dat. - ūbus, Acc. - ūs, Voc. - ūs, Abl. - ūbus.

u, neutr.

Sing. Nom. cornū, Gen. - ūs, Dat. - ū, Acc. - ū, Voc. - ū, Abl. - ū.

Plur. Nom. cornūā, Gen. - ūm, Dat. - ūbus, Acc. - ūā, Voc. - ūā, Abl. - ūbus.

Exempler paa *us* : casus, cursus, gradus, lusus, magistratus, motus, sensus, vultus; **paa *u* :** genu, veru.

Ann. 1. Genitiv. *Sing.* paa *us* er egentl. opstaaet ved en Contraction af ūis, f. *Gr.* fructus, centr. for fructuīs; domus, centr. for domuis. I Ordene paa *us* findes i denne Casus ogsaa paa enkelte Steder, endog stundom hos gode Prosaister, den gl. *Engdelse i*, rimeligviis opstaaet af *ui* med *Elifsen* af *u*, f. *Gr.* senati, tumulti hos *Sallust*.

Naar der i Gen. *Sing.* af Neutra i denne Decl. ved Siden af *Endelsen ūs* (sandshyl. sammendraget af *uis*) findes *Endelsen ū*, da synes denne ligeledes at være fremkommet ved en Contraction af *Uermen ui*.

Ann. 2. I *Dat. Sing.* findes hyppigt den ældre sædv. Form paa *ū* istf. *uī*, især hos *Cæsar*, f. *Gr.* equitatū, magistratū, for equitatuī o. f. v.

Ann. 3. I Gen. *Plur.* sammentrække Digterne undertiden *uum* til *ūm*, f. *Gr.* currūm f. curruum.

Ann. 4. I *Dat.* og *Abl. Plur.* have nogle Ord den oprindelige Form *ūbus* istedetfor *ibus*, nemlig: acus, arcus, lacus, partus, specus, tribus, pecu. I Ordene artus, portus, sinus, tonitrus, genu, veru findes begge *Endelser*, dog saaledes, at i artus og veru Formen *ūbus*, i de øvrige Formen *ibus* er den brugeligere. Quercus har vel rigtigst quercubus. Ficus har ficis efter den 2de Decl.

Ann. 5. Udskillige Ord af den 2de og 4de Decl. gaar i visse Casus over fra den ene Decl. i den anden, hvilket især gjælder om Navne paa Træer, f. *Gr.* cupressus, laurus, pinus o. fl. For nemmeligen mærkes Ordet domus, som declineres efter 2de og 4de Decl., saaledes:

Sing. N. domūs, G. domūs (domi Adv. hjemme), Dat. domui (sjelden domo), Acc. domūm, V. domūs, Abl. domo (forældet domū).

Plur. N. domūs, G. domūm, domorum, D. domibus, Acc. domos (sjældnere domūs), Voc. domūs, Abl. domibus.

Ann. 6. Af Neutra ere kun cornu, genu og veru i almindelig Brug; de øvrige have brugeligere Biformer, f. Ex. tonitrus istedeff. tonitru o. fl.

Ann. 7. I den 4de Decl. findes ingen mandlige Personal-Substantiver, men 3 kvindelige, anus, nurus og socrus. De fleste Substantiva verbalia gaae efter denne Decl., f. Ex. cursus, quæstus, sensus.

Genus.

Masculina ere Ordene paa *us*, undtagen acus, domus, manus, porticus, tribus samt de Pluralia idus og quinquatrus.

Communia ere penus og specus, det første oftere fem.; det sidste oftere masc.

Neutra ere uden Undtagelse Ordene paa *u*.

§ 10.

Femte Declination.

Alle Ord i 5te Declination endes i Nominat. paa *es*.

Sing. Nom. diēs, Gen. - ēī, Dat. - ēī, Acc. - em, Voc. - ēs, Abl. - ē.

Plur. Nom. diēs, Gen. - ērum, Dat. - ēbus, Acc. - ēs, Voc. - ēs, Abl. - ēbus.

Exempler: acies, facies, res, species, spes.

Ann. 1. Den 5te Declination er egentligen at betragte som en Biform til den 3^{die}, saaledes at man oprindeligen har declineret dies, dieis, diei o. f. v. Af den her angivne Genitivform er opstaaet:

a) ved Contraction den ældre Form dies, som har vedligeholdt sig i Diespiter, i. e. diei pater; b) den brugelige Form dieī, med langt i, ved Bortkastelse af s; af denne igjen de forældede contraherede Former die og dii baade for Gen. og Dat., hvoraf dog kun fornemmelig e har vedligeholdt sig istedeff. for Genitivs ei.

Ann. 2. Genit. og Dat. have i Endelsen ei et kort ē, naar en Consonant, men et langt ē, naar en Vocal gaaer foran, f. Ex. fidēi, rēi, men diēi, maciēi.

Anm. 3. Iffun de 3 Ord dies, res, species have en fuldstændig Pluralis, ihvævel Formerne specierum, speciebus af Cicero ansaacs for ulatinste. Følgende Ord bruges kun i Nom., Acc., (vel ogsaa Voc.) Plur.: acies, effigies, facies, glacies, spes, c. n. a. De øvrige kunne ifølge deres Betydning kun bruges i Singularis.

Genus.

Alle Ord af den 5te Decl. ere feminina, undtagen dies, som i Sing. er masc., naar det betyder Dag i Almindelighed; fem., naar det betegner enten en bestemt Tid, Termin, eller Tidsvarighed; men i plur. alene masc. Ligeledes er detø Compos., meridies, masc., men forekommer kun i Sing.

§ 11.

Substantivernes Uregelmæssighed. (Anomalia.)

Naar et Substantiv declineres fuldstændigt efter de i det Foregaaende fremsatte Regler, da siges det at følge Analogien (Sprog = Ligheden) og Ordet kaldes et Analogon; men naar det paa en eller anden Maade afviger fra disse Regler, da kaldes det et Anomalon.

Saadanne Afvigelser fra de almindelige Regler kunne have deres Grund enten i en Mangel, eller Fleerhed af Former, og Substantiverne lade sig derfor i denne Henseende betragte under de 2 Glasser: 1) Defectiva, 2) Abundantia.

I. Defectiva (mangelfulde) ere:

1. Defectiva declinatione ell. Indeclinabilia, d. e. saadanne Substantiver, som beholde een og samme Form i alle Casus. Hertil henhøre:

- a) Neutra paa u af 4de Decl., forsaavidt som de ikke antage Endelsen -us i Gen., f. Ex. gelu; samt Ordet pondo (egent. gl. Abl. Sing).
- b) Navnene paa de græske Bogstaver, f. Ex. alpha, gamma,

delta, samt de græske Substantiver paa i og y (med Undtagelse af Comp. af *μέλι*), f. Ex. gummi, misy; (dog blive nogle af disse undertiden declinerede i Gen. f. § 6. A.).

c) Bibelske (ogfaa andre, barbariske) Nomina propria, hvis Endelse afviger fra latinske og græske Ord, som: Bethleem, Gabriel, Ruth; dog antage de undertiden latinske Endelser, f. Ex. Abrahamus, Iacobus.

2. *Defectiva casibus*, d. e. saadanne Substantiver, som mangle een eller flere Casus. I sidste Henseende er det hyppigst Tilfældet, at de kun have de tre lige Casus: Nom., Acc. og Voc. Efter Antallet af de Casus, i hvilke de bruges, inddeles de i:

1) *Monoptota*, som kun have een Casus; f. Ex. *Nom.* inquires; *Gen.* dicis forbundet med causa og gratia, for et Skind Skyld, paa Skromt; nauci i den Talemaade non nauci facere, eller esse; *Dat.* nogle verbalia, som despiciatui, divisui, ostentui o. fl. med esse ell. ducere; *Acc.* infortias (ire) nægte; venum (ire, dare, tradere), sælges, sælge o. f. v.; *Abl.* diu noctuque ell. diu et noctu; ingratiis ell. ingratias, og især mange Verbalia efter 4de Decl., f. Ex. in promptu og in procinctu (sædvanl. med esse og stare, være beredt, rustet), natu (maior, minor &c. ældre, yngre o. f. v.) samt adskillige, der hyppigt forekomme enten med en Gen. ell. endnu oftere med et Pron. poss. meo, tuo &c. f. Ex. arbitrato, coactu, concessu, iussu, iniussu, mandatu, oratu, rogatu o. fl. Hertil kunne ogsaa de Ord henføres, som vel ere fuldstændige i Pl., men i Sing. kun ere brugelige i Abl., f. Ex. fauce, prece.

2) *Diptota*, som kun have to Casus; f. Ex. i Sing. *Nom.* astus, *Abl.* astu; *Nom.* fors, *Abl.* forte; i *Plur. Gen.*

repetundarum, *Abl.* repetundis; *Acc.* foras, *Abl.* foris (bruges kun som Adverb.) o. fl.

- 3) *Triptōta*, som kun have tre Casus; f. *Gr.* i *Sing.* *Nom.* lues, *Acc.* luem, *Abl.* lue; *Nom.* vis, *Acc.* vim, *Abl.* vi; *Gen.* opis, *Acc.* opem, *Abl.* ope o. fl.; i *Plur.* *Nom.* inferiæ, *Acc.* inferias, *Abl.* inferiis; *Sing.* *Abl.* iugere. *Pl. Dat.* og *Abl.* iugeribus (gaaer ellers efter 2^{den} Decl.).
- 4) *Tetraptōta*, som ifkun have fire Casus; f. *Gr.* *Gen. Dat. Acc. Abl.* dapis, dapi, dapem, dape; saaledes ogsaa frugis og fl.
- 5) *Pentaptōta*, som mangle een Casus. Saaledes findes *Voc.* ikke i saadanne Ord, til hvilke man ei kan henvende sin Tale, f. *Gr.* i nemo. *Gen. Pl.* mangler i adskillige Ord, hvor Formen vilde være støbende, f. *Gr.* i adeps, labes, soboles, obices o. fl.; i andre derimod for at undgaae Tvetydighed, f. *Gr.* i dolus; endvidere findes det ikke i mange Genstavsord, f. *Gr.* as, cor, os, (oris), pax, vas (vadis) og andre.

Anm. Ved flere af disse Ord er det ikke let at bestemme, hvorefter de henhøre til den ene eller den anden af de ovennævnte Arter, forsaavidt som i mange Tilfælde den beviislige Tilværelse af en vis Casus lader formode, at den tilsvarende ligelydende Casus muligen ogsaa har været brugt, uden at dog noget Exempel paa en saadan lader sig opvise.

3. *Defectiva numero*, d. e. saadanne Substantiva, som mangle enten Pluralis (*Singularia tantum*), eller Singularis (*Pluralia tantum*).
  1. *Singularia tantum* ere i Almindelighed saadanne, som ifølge deres Begreb ifkun kunne tænkes som enkelte, nemlig:
    - a) *Nomina propria*, f. *Gr.* Hector, Roma, Parnassus.

Anm. Dog kan et Nom. pr. bruges i Plur.: 1) naar der tales om flere Individuer af samme Navn, f. Ex. tres Scipiones, trecenti Fabii; 2) naar man derved vil karakterisere flere Individuer særmedelst deres Eighed med dette eller hiint bestemte Individuum, f. Ex. Cicerones, Mæcenates, Mand som Cicero, Mæcenas. Det er fremdeles bekjendt, at visse Byers Navne kun forekomme i Plur., f. Ex. Athenæ, Veii.

b) *Abstracte Begreber*, forsaavidt som det Abstracte er bestaaende som Eet og det Samme under dets forskjellige Modificationer, saasom Benævnelser paa Aldere, Tider, Dyder og Laster, Kunster og Videnskaber, f. Ex. puerilia, senectus, iustitia, ignavia, rhetorica, philosophia; saaledes ogsaa fors, sitis, tabes, fames, letum, gelu, iubar o. fl.

Anm. Derimod findes abstracte Begreber hyppigt i Pluralis, naar man vil fremhæve, at de forekomme flere Gange eller under forskjellige Skikkelser; ell. som Egenskaber hos flere Individuer, f. Ex. *adventus imperatorum*; *incurrere in odia hominum*; *proceritates arborum*; *mortes, fortitudines, turpitudines, conscientia* o. m. a.

c) *Materialia*, Ord, som tilkjendegive et Stof, en Masse, f. Ex. aurum, triticum, limus, sanguis. Herunder kunne vel ogsaa saadanne Ord indbefattes, som æer, æther, humus, pelagus, pontus, tellus.

Anm. Naar enkelte Stykker eller forskjellige Arter af eet og samme Stof skulle betegnes, bruges saadanne Ord ogsaa i Plur., f. Ex. æra, Måsser eller Instrumenter af Ertis, lanæ, Ulbarter, vina, mella, sales, o. f. v.

d) *Udfillige Collectiva*, f. Ex. plebs, suboles, supellex, victus, indoles, vulgus.

Anm. Dog kunne Collectiver, forsaavidt som der tænkes paa flere Mængder eller Heelheder, ogsaa forekomme i Plur., f. Ex. exercitus victores, societates hominum.

2. *Pluralia tantum* ere saadanne Ord, som, fordi de i og for sig indeholde Begrebet om flere Enkeltheder, ei forekomme i Singularis. Hertil henhøre:

- a) Mange Navne paa Folkeslag, Samfund, Øgrupper, Bjergstrækninger; f. Gr. Aborigines, Titienses, Ramnenses, Salii, Aegātes, Baleares, Alpes.
- b) Mange Stæders Navne, f. Gr. Athenæ, Thebæ (- arum), Arbela, Leuctra, Susa (- orum), Gades (- ium), Argi, Gabii, Delphi, Philippi (- orum). Ofte ere saadanne Pluralia egentl. Appellativa, f. Gr. Aquæ Sextiæ, Puteoli (Dimin. af putei), Ostia (sc. Tiberina).
- Num. I flere Stæders Navne findes den singulariske Form ved Siden af den pluraliske, f. Gr. Fidenæ (- arum) og Fidena (- æ), Thebæ (- arum) og Thebæ (- es); Thirii (- orum) og Thurium (- ii).
- c) Navnene paa Fester og offentlige Lege. Disse ere egentl. Adiectiva, og maae forklares elliptisk; f. Gr. Circenses (sc. ludi), Latinæ (sc. feriæ), Palilia, Bacchanalia, Saturnalia (sc. sacra), Olympia (sc. certamina).
- d) Navnene paa de bestemte Dage i den romerske Calendar: Kalendæ, Nonæ, Idus; saaledes ogsaa nundinæ og feriæ.
- e) Mange Ord (egentl. græffe Adiectiva neutra), der betegne Gjenstande, som angaae Videnskaber og Kunster, og derfor ogsaa selvøe Videnskaben og Kunsten, f. Gr. musica (orum), physica, rhetorica o. fl., hvilke ellers ogsaa forekomme som fem. sing.: musica (sc. ars) o. f. v.; iligemaade Ord af samme Art, naar de bruges som Titler paa Skrifter, f. Gr. astronomica, bucolica, georgica.
- f) En stor Mængde andre Ord, som deels ifølge deres Begreb ikke lettigen tænkes uden i Plur., deels, om de end i Danish forekomme i Sing., dog betegne et af flere Dele bestaaende Hele; f. Gr. arma, moenia,

artus, capilli, exta, intestina, viscera, ambāges, valvæ, fores; saaledes ogsaa: gemini, liberi, maiores, posteri, primores, proceres, inferi, superi, coelites, penates, manes, lemures o. s. v.; cancelli, scalæ, codicilli, divitiæ, impedimenta, crepundia, clathri, casses, plagæ, scopæ, virgulta, pugillares, tabulæ, ceræ, nares o. fl. Fremdeles andre Ord, i hvilke det er mere paaafaldende, at den pluralistiske Betydning er gaaet tabt; f. Ex. cervices, fauces, cunæ, cunabula og incunabula, exsequiæ, induciæ, manubiæ, præcordia o. a.

Ann. 1. Foruden de ovenfor anførte Exempler gives der endnu mange flere Ord af samme Art, som maae læres af Latina og ved Opmærksomhed under Læsningen af Forfatterne.

Ann. 2. Flere Ord have i Plur. en Betydning, der er forskjellig fra den, som Ordet har i Sing., men dog paa en naturlig Maade har udviklet sig af denne, f. Ex.:

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
ædes, is, Tempel.	ædes, ium, Huus.
aqua, Vand.	aquæ, Sundhedsbrønde.
auxilium, Hjælp.	auxilia, Hjælpetrepper.
carcer, Fængsel.	carceres, Sranfer.
castrum, Castell.	castra, Leir.
comitium, Forsamlingssted paa Forum.	comitia, Folkesforsamling.
copia, Fylde.	copiæ, Tropper.
finis, Ende, Grændse.	lines, Gebeet.
fortuna, Lykke.	fortunæ, Midler, Jermue.
impedimentum, Hindring.	impedimenta, Tæes, Vagage.
litera, Bogstav.	literæ, Brev, Skrifter, Literatur.
opera, Arbeide, Mrie.	operæ, Arbeidere.
pars, Deel.	partes, Rolle.
rostrum, Næb, Snabel.	rostra, Talerstolen paa det romerste Forum (pydet med Skibsgalltoner).
sal, Salt.	sales, Bittigheder.

Dog beholde nogle af disse Ord den oprindelige Betydning i Plur. ved Siden af den afledede, f. Ex. literæ, Bogstaver, partes, Dele og fl.

II. *Abundantia* (fleerformede).

Disse ere saadanne Substantiver, som have en Fleerhed af Former. Denne kan igjen finde Sted enten i indskrænket eller i udvidet Betydning.

1. *Abundantia* i indskrænket Betydning ere saadanne, som kun have en forskjellig Nominativform, men ellers bøies efter samme Decl. og beholde samme Genus; f. Ex.
  - a) i 1te Decl. adskillige Ord, som baade antage den latinske Endelse *i* og den græske *ē* ell. *ēs*, som grammatica og grammaticæ, rhetorica og rhetoricæ, Persa og Perses, Philocteta og Philoctetes.
  - b) i 2^{den} Decl. flere Nom. propr., der baade have Endelsen *er* og *rus*, som Teucer og Teucrus.
  - c) i 3^{die} Decl. mange Ord, som enten ved Bogstav eller Stavelse-Forandring, eller ved Syncope eller Apocope antage en forskjellig Nominativform, f. Ex. arbor, arboris; honor, honores; vomer, vomeris; pollen, pollinis; scrobs, scrobis; trabs, trabes; mugil, mugilis; toral, toralis; Arar, Araris.

Anm. I 4de og 5te Declination kunne ingen *Abundantia* af denne Art finde Sted.

2. *Abundantia* i udvidet Betydning ere de Substantiver, som have en Fleerhed af Former i Henseende til genus ell. til Declination. I første Tilfælde kaldes de *Heterogenea*, i sidste *Heteroclitæ*.

A. *Heterogenea* ere saadanne Ord, som forekomme i forskjellige genera. Denne Forskjellighed kan atter finde Sted enten gennem begge Numeri, eller kun i et enkelt.

Exempler paa første Slags ere:

- a) i 1te Decl. liara og liaras.

b) i 2^{den} Decl. flere Ord paa *us* ell. *er*, som tillige have Neutral = Endelsen *um*, som: *baculus*, sædv. *baculum*; *clypeus*, sjeldn. *clypeum*; *peplus* og *peplum*; *calamister*, *calamistrum*; *scalper*, *scalprum*.

Ann. Hvor begge Former ere lige brugelige, have de sædvanligen en forskjellig Betydning, f. Ex. *vallus*, en Standspæl, *Pallifabæ*, men *vallum*, en Standsfæ; foruommeligent ved Træers og Værters Navne, hvor sem. betegner Træet eller Værten, *neutrum* derimod Frugten, f. Ex. *prunus*, et Blommetræ, men *prunum*, en Blomme.

c) i 3^{die} Decl. som *præsepes* og *præsepe*.

d) i 4de Decl. kunne vel flere Biformer anføres, men som ere forældede.

Ved de Substantiver, som ifkun i det ene Numerus ere Heterogenea, maa det bemærkes, at nogle ved Forandringen af genus ogsaa forandre Declination, hvorved de tillige blive Heteroclitæ (cfr. § 11. II, 2. B). Som Ex. kunne anføres:

- a) *Masculina*, som i Plur. blive *Neutra*: *iocus*, Pl. *ioci* og *ioca* (det sidste siffrere); *locus*, Pl. *loci* (Steder i Bøger, almindelige Sætninger, Betragtninger), *loca* (Steder i Rummet); *sibilus*, Pl. *sibili* og høst Digterne *sibila*.
- b) *Feminina*, som i Plur. blive *Neutra*: *carbassus*, Pl. *carbasi* og *carbasa*; *ostrea*, Pl. *ostreæ* og *ostrea* (-orum).
- c) *Neutra*, som i Plur. blive 1) *Masculina*: *coelum*, Pl. *coeli*; *clathrum*, Pl. *clathri*; *porrum*, Pl. *porri*; *siser*, Pl. *siseres*. 2) *Feminina*: *delicium*, Pl. *deliciæ*; *epulum*, Pl. *epulæ*; *exuvium*, Pl. *exuviæ*; *balneum*, Pl. *balneæ* (sjeldnere *balnea*). 3) *Masculina* og *Neutra* tillige: *rastrum*, Pl. *rastri* og *rastra*; *frenum*, Pl. *freni* og (bedre) *frena*.

Ann. Mange Heterogenea af denne Art ere egentl. Adiectiva, ved hvilke man kun behøver at underforstaae forskellige Substantiver, f. Ex. *Dindymus* sc. *mons*, Plur. *Dindyma* (-orum) sc. *iuga*, *Mænalus*, Pl. *Mænala*, og flere Bjergnavne; *Elysium* sc. *nemus*, Pl. *Elysii* sc. *campi*.

B. *Heteroclita* ere saadanne Ord, som lade sig boie efter forskjellige Declinationer, hvorved de desuden ofte forandre genus, og saaledes tillige blive Heterogena.

- a) Efter 1ste og 2^{den} Decl. gaae f. Gr. *alimonia*, *alimonium*; *essèda*, *essedum*; *menda*, *mendum*; *stragula*, *stragulum* o. fl. Hertil henhøre ogsaa Navnene paa forskjellige Videnskaber, som *dialectica*, -æ, Pl. *dialectica*, -orum; samt Navnene paa nogle bibelske Stæder, f. Gr. *Hierosolyma*, -æ, Pl. *Hierosolyma*, -orum.
- b) Efter 1ste og 3^{die} Decl. gaae f. Gr. *fulica*, -æ og *fulix*, -icis; *iuenta*, -æ og *iuentus*, -ūlis; *senecta*, -æ, og *senectus*, -ūlis, og flere andre, især græske Ord, som *cratēra*, -æ og *crater*, -ēris; *Salamina*, -æ, og *Salamis*, -inis; hvortil ogsaa henhøre nogle Neutra paa a, Gen. -ātis, der undertiden ogsaa declineres efter den 1ste Decl., f. Gr. *diadema*, *schema* o. a.
- c) Efter 2^{den} og 3^{die} Decl. f. Gr. *scorpius*, -i og *scorpio*, -ōnis; *glomus*, -i og *glomus*, -ēris; *baptismus*, -i og *baptisma*, -ātis; *elephantus*, -i, og *elephas*, -antis; *Mulciber*, -ēri og *Mulciber*, -ēris; *consortium*, -i og *consortio*, -ōnis; *præsepium*, -i og *præsepe*, -is, o. m. fl. Hertil henhøre ogsaa de Compp. af *πῶς*, som i Gen. have -ōdis, men sædvanligere -i, som *Melampus* og *Oedipus*, samt Ordet *iugerum*, forsaavidt som det i Abl. Sing. og Plur. ved Siden af *iugero* og *iugeris* efter 2^{den} Decl. ogsaa har *iugere* og *iugeribus* efter 3^{die}; thi Gen. Pl. *iugerum* bør forklares som *contrah.* for *iugerorum*. *Vas*, *vasis* har i Pl. efter 2^{den} Decl. *vasa*, *vasorum*, *vasis* af den ældre Form *vasum*, -i.
- d) Efter 2^{den} og 4de Decl. gaae (men kun i enkelte casus) adskillige Træers Navne, f. Gr. *laurus*, *pinus* o. fl. (dog bør *quercus* alene declineres efter den 4de Decl.), samt

Ordene domus og colus; ogsaa andre Ord, som angiportum, - i, angiportus, - us; incestum, - i, og incestus, - us; suggestum, - i, og suggestus, - us, o. fl. Ligeledes have mange af de tildeels ufuldstændige Subst. verbalia paa us af den 4de Decl. ogsaa en Biform paa um efter den 2^{den} (egent. Perf. Part. Pass.), f. Ex. prætextus og prætextum; conatus og conatum; eventus og eventum.

- e) Efter 3^{die} og 4de Decl. gaae f. Ex. pecus, - oris, ell. pecus, - udis og pecu, Pl. pecua; penus, - oris og penus (masc. og fem.) ell. penu.
- f) Efter 1ste og 5te Decl. barbaria og barbaries; luxuria og luxuries; materia og materies; mollitia og mollities og flere, ved hvilke det dog maa bemærkes, at Formen paa es sædvanligen kun forekommer i Nom., Acc. og Abl.
- g) Efter 3^{die} og 5te Decl. alluvio, - onis, og alluvies, - ei, saaledes ogsaa colluvio og diluvio, i hvilket sidste ogsaa Biformen diluvium efter den 2^{den} Decl. er meget sædvanlig; ligeledes requies, Acc. quietem og quietem, Abl. quiete og requie.

